

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551
 - 1.1 ความสำคัญของภาษาไทย
 - 1.2 เรียนรู้อะไรในภาษาไทย
 - 1.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.4 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้
 - 1.5 คุณภาพผู้เรียน
 - 1.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. หนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.1 ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.3 ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.4 ลักษณะหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.5 รูปแบบของการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.6 หลักการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.7 องค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.8 ขั้นตอนในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน
 - 2.9 การหาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
3. การอ่าน
 - 3.1 ความหมายของการอ่าน
 - 3.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 3.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน
 - 3.4 ประโยชน์ของการอ่าน
 - 3.5 ปัญหาของการอ่าน
 - 3.6 การสร้างนิสัยรักการอ่าน

4. การคิดวิเคราะห์
 - 4.1 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
 - 4.2 ความสำคัญของการสอนการคิดวิเคราะห์
 - 4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้
 - 4.4 คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์
 - 4.5 เทคนิคกระบวนการคิดวิเคราะห์
 - 4.6 ทักษะการคิดวิเคราะห์
 - 4.7 บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคิดโดยใช้คำถาม
5. ความพึงพอใจ
 - 5.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 5.3 ประโยชน์ของความพึงพอใจ
 - 5.4 ตัวแปรสำคัญในทฤษฎีการใช้ความพึงพอใจ
 - 5.5 ความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสพการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

2. เรียนรู้อะไรในภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่างๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารรูปแบบต่างๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ศึกษาธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความมั่งคั่งของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการการเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและเขียนเรื่องราว ในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิดและความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา มีปัญหาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

4. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 3	<p>การอ่าน</p> <p>1. อ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรองง่ายๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว</p> <p>2. อธิบายความหมายของคำและข้อความที่อ่าน</p> <p>3. ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน</p> <p>4. ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ</p> <p>5. สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>	<p>* การอ่านออกเสียงและการบอกความหมายของคำ คำคล้องจอง ข้อความ และบทร้อยกรองง่ายๆ ที่ประกอบด้วยคำพื้นฐานเพิ่มจาก ป. 2 ไม่น้อยกว่า 1,200 คำ รวมทั้งคำที่เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - คำที่มีตัวการ์นต์ - คำที่มี รร - คำที่มีพยัญชนะและสระไม่ออกเสียง - คำพ้อง - คำพิเศษอื่นๆ เช่น คำที่ใช้ ๗ ฤ ๓๗ <p>* การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - นิทานหรือเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น - เรื่องเล่าสั้นๆ - บทเพลงและบทร้อยกรอง - บทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น - ข่าวและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันในท้องถิ่นและชุมชน

ตาราง 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. 3	6. อ่านหนังสือตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและนำเสนอเรื่องที่อ่าน	<ul style="list-style-type: none"> * การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับวัย - หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน * การอ่านข้อเขียนเชิงอธิบาย และปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อแนะนำ <ul style="list-style-type: none"> - คำแนะนำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน - ประกาศ ป้ายโฆษณา และคำขวัญ * การอ่านข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ
	7. อ่านข้อเขียนเชิงอธิบายและปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อแนะนำ	<ul style="list-style-type: none"> * มารยาทในการอ่าน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ไม่อ่านเสียงดังรบกวนผู้อื่น - ไม่เล่นกันขณะที่อ่าน - ไม่ทำลายหนังสือ - ไม่ควรแย่งอ่านหรือชะโงกหน้าไปอ่านหนังสือขณะที่ผู้อื่นกำลังอ่าน
	8. อธิบายความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ	
	9. มีมารยาทในการอ่าน	

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ด้านการอ่าน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้นักเรียนใช้กระบวนการอ่าน อ่านคำ ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรอง สร้างความรู้ ความคิดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอ่านหนังสือตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

5. คุณภาพผู้เรียน

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนควรมีคุณภาพดังนี้

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบาย

จากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน

2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการ และมีมารยาทในการเขียน

3. เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสาร เล่าประสบการณ์ และพูดแนะนำหรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. สกัดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย แต่ง คำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

5. เข้าใจและสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดี วรรณกรรมที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำ บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอาศัยอยู่บนพื้นฐาน สองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

6.1 การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคประเมินอย่างหลากหลาย เช่น ชักถาม สังเกต ตรวจการบ้าน ฯลฯ การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้และเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน

6.2 การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียน เป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่า ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ รวมทั้งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับระดับชาติและเขตการศึกษา เพื่อปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร

6.3 การประเมินระดับเขตพื้นที่ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

6.4 การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้วางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

การวัดและประเมินผล ทั้ง 4 ระดับ ได้แก่ การประเมินระดับชั้นเรียน การประเมินสถานศึกษา การประเมินระดับเขตพื้นที่ และการประเมินระดับชาติเป็นการทดสอบผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาการเรียน ปรับปรุงนโยบายและหลักสูตรต่อไป

หนังสือส่งเสริมการอ่าน

นักการศึกษาได้กล่าวถึง ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ ดังนี้

1. ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

จินตนา ไบกาชุยี (2542, หน้า 7) ให้ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ว่า หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น อาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทาน ฯลฯ ที่มีลักษณะ ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติ และมีสาระประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 15-17) ได้กล่าวว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยวัตถุประสงค์เป็นไปในทางส่งเสริมการอ่านเกิดทักษะการอ่านและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 58) ได้กล่าวว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่มุ่งเน้นให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านไปในตัว โดยมีเนื้อหาสาระที่ไม่ขัดต่อประเพณีวัฒนธรรม และศีลธรรม อันดีงามของสังคม เป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์ในแง่ความรู้ ความคิด ปรัชญาและบันเทิง ซึ่งอาจเป็นหนังสือเรื่องสั้น ๆ นิทาน คำานาน วรรณกรรมเยาวชน เป็นต้น

กศยา แสงเดช, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 5) ได้อธิบายความหมายหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ว่า เป็นวัสดุประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่แบบเรียนแต่เป็นหนังสืออ่านที่ผู้เรียนสามารถอ่านได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน ผู้เรียนอาจใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น อ่านเพื่อหาคำตอบ อ่านเพื่อขยายประสบการณ์ให้ลึกซึ้งเฉพาะเรื่อง อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

รังสิมันต์ ฉิมรักษ์ (2550, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านคือ หนังสือ ที่เขียนขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั่นเอง รูปแบบของหนังสือส่งเสริม การอ่านอาจเป็นนิทาน นวนิยาย สารคดี เรื่องสั้น วรรณกรรมเยาวชนก็ได้ ทั้งนี้ต้องมีคติ แง่คิด จากเรื่อง รูปเล่มต้องสวยงาม มีภาพประกอบจะเขียนในรูปของร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ แต่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาถ่ายทอดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนาน มีความรู้ในเรื่องต่างๆ สร้างขึ้นโดยคำนึงถึง จิตวิทยาและการเรียนรู้ มีภาพประกอบสวยงามทำให้เด็กสนใจอ่าน และเนื้อหาต้องเป็นเรื่อง ที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรมที่ดีงาม รูปเล่มสวยงาม มีภาพประกอบ สามารถเขียนได้ทั้ง ร้อยแก้วและร้อยกรอง เด็กสามารถอ่านได้ตลอดเวลาที่ต้องการอ่าน

2. วัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน

จินตนา ไบกาชุย (2542, หน้า 8) ได้การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนหนังสือ ส่งเสริมการอ่าน ดังนี้

1. เพื่อตอบสนองพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2551
2. เพื่อตอบสนองหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อใช้ประกอบการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์
4. เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักเลือกอ่านหนังสือ อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง และเกิด นิสัยรักการอ่านตลอดชีวิตซึ่งมีประโยชน์แก่เด็กในแง่การใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหา ความรู้
6. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านภาษาของนักเรียน ยิ่งอ่านมากยิ่งมีความแตกฉาน ในด้านภาษามาก โดยเฉพาะในเรื่องคำ ประโยคและข้อความ หนังสือบางเล่มมีความไพเราะ สละสลวยจัดเป็นสื่อการเรียนของเด็กที่ดีทีเดียว โดยเฉพาะหนังสือประเภทกวี บทร้อยกรองหรือ คำคล้องจอง ทำให้เด็กจดจำคำและเรื่องราวได้โดยง่าย
7. เพื่อช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างอันพึงปรารถนาให้บังเกิดแก่ เด็ก คุณธรรมที่แทรกอยู่ในเนื้อหาเรื่องราวที่สนุกสนาน มีส่วนสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีแก่เด็ก
8. เพื่อทำให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน

กฤษยา แสงเดช, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 5) หนังสือส่งเสริมการอ่านมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน
2. เพื่อใช้ประกอบการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
3. เพื่อส่งเสริมการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน
4. เพื่อสนองความต้องการและความสนใจของเด็กหลายๆ ด้าน

การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นการตอบสนองหลักสูตรในทุกยุคทุกสมัย เพื่อให้เด็กได้ศึกษาหาความรู้จากหนังสือที่ส่งเสริมความรู้ด้านต่าง ๆ สนุกสนาน เพลิดเพลินทำให้อ่านหนังสือคล่องและเด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีความต้องการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง นอกเหนือเวลาเรียน ซึ่งหนังสือส่งเสริมการอ่านสามารถตอบสนองความต้องการอ่านให้กับผู้อ่านอย่างดี

3. ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

กุกยา แสงเดช, และคนอื่น ๆ (2545, หน้า 7-9) ได้แบ่งประเภทหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ ดังนี้

1. หนังสือภาพ (picture books) หนังสือชนิดนี้มีรูปภาพเป็นส่วนอธิบายเรื่อง เหมาะกับเด็กเล็กก่อนเข้าเรียนที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้ แต่เด็กที่สามารถอ่านเรื่องจากภาพได้ หนังสือภาพเป็นหนังสือภาพที่มีความชัดเจนถูกต้อง ความหมายของเนื้อหาแจ่มชัด ภาพและเนื้อเรื่องมีความสำคัญเท่ากัน เนื้อเรื่องมักเป็นบันเทิงคดี

2. หนังสือนิทานภาพ หรือหนังสือประกอบเรื่อง (picture storybooks) หนังสือชนิดนี้ มีตัวละคร มีเนื้อเรื่อง ตัวละครแสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่องโดยใช้ภาพประกอบ หนังสือนิทานภาพเป็นหนังสือที่อ่านได้ทั้งเด็กเล็ก เด็กโต โดยไม่มีข้อจำกัด ดังนั้นหนังสือนิทานภาพประกอบเรื่องจึงมีมากกว่าหนังสือภาพ

3. บทกลอนกล่อมเด็ก (nursery rhymes) เป็นบทกลอนที่แต่งมาจากอารมณ์โดยผูกคำให้สัมผัสคล้องจองกันไปเรื่อย ๆ บทกลอนกล่อมเด็กแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดแรก บทเห่เด็ก หมวดที่สองเป็นบทปลอบเด็ก และหมวดที่สามเป็นบทเด็กเล่น บทกลอนกล่อมเด็กเป็นการบรรยายถึงความรักและความห่วงใยที่มารดาพึงมีต่อลูกน้อยอย่างมากโดยใช้ถ้อยคำที่อ่อนหวานไพเราะจับใจ

4. หนังสือสารคดีหรือความรู้ทั่วไป (non fiction) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่เด็ก คล้ายกับหนังสือผู้ใหญ่ แต่หนังสือสารคดีสำหรับเด็กจะไม่ละเอียดลึกซึ้งซึ่งเด็กสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ จุดเด่นของหนังสือคือสนองความสนใจเฉพาะของเด็ก

5. หนังสือนิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นที่ชื่นชอบแก่ทุกคนทุกเพศ ทุกวัย เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานตลก นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ นิทานปรัมปรา เทพนิยาย เป็นต้น

6. หนังสือการ์ตูน การ์ตูนมีอิทธิพลสำหรับเด็ก เพราะสามารถให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้นติดตามเข้าใจง่าย สามารถโน้มน้าวความสนใจของเด็ก หนังสือการ์ตูนทำให้เด็กอ่านหนังสือแตกฉาน ได้แง่คิดคติสอนใจและมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

7. นวนิยายสำหรับเด็ก (novel) นวนิยายสำหรับเด็กจะกล่าวถึงตำนานที่เล่าต่อกันมามีตัวละครเป็นเด็ก ปัญหาที่ตัวละครประสบก็เป็นตัวละครเด็ก มีไว้อ่านเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน ตัวละครมีการพูดโต้ตอบบรรยายกิริยาอาการของตัวละคร มีการกำหนด

จากมีการสอดแทรกความคิดเห็น หนังสือนิยายสำหรับเด็กมีหลายประเภท เช่น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายผจญภัย นวนิยายจินตนาการ นวนิยายเกี่ยวกับการสืบสวน เป็นต้น

8. หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่ช่วยในการค้นคว้าตลอดจนช่วยตอบคำถามที่เด็กอยากรู้ หนังสืออ้างอิงมีวิธีการเขียนที่แตกต่างจากหนังสือทั่วไป เรื่องที่นำเสนอต้องเชื่อถือได้ การเรียบเรียงเนื้อหาสาระต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความสะดวกของเด็กเป็นสำคัญ

9. วารสารและหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก เด็ก ๆ ควรได้มีโอกาสอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ เพื่อที่จะได้ทราบความเป็นไปของโลกและเหตุการณ์ทั่วโลก

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน มีหลายประเภทมีเนื้อหาแตกต่างจากหนังสือแบบเรียนเป็นหนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน หนังสือนิทานภาพ ฯลฯ โดยทั่วไปเป็นหนังสือที่สนองความต้องการอ่านของเด็ก ซึ่งมีเนื้อหารูปภาพที่น่าสนใจชวนให้ติดตามเรื่องราว ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้ความรู้และข้อคิดคติเตือนใจแก่ผู้อ่าน

4. ลักษณะของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ลักษณะของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

สำลี รักสุทธี (2544, หน้า 60-63) กล่าวว่า วิธีการเขียนหนังสือให้เด็กอ่านมีดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาสวย หมายถึง ภาษาที่สื่อความชัดเจน มีความรู้สึกได้เห็นชีวิตเห็นความเคลื่อนไหว ความในตัวของอักษรสื่อความตรงเป้า เห็นภาพอย่างชัดเจนและไม่ตีความสองแง่สองง่าม คำว่าภาษาสวย ได้แก่ ใช้ภาษาง่าย ใช้ภาษาสุภาพ ใช้คำคุ้นเคย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวนิดา บำรุงไทย (2545, หน้า 61) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาที่ใช้เขียนหนังสือต้องมีความตรง แจ่มแจ้ง กะทัดรัด สุภาพ ไม่ใช่คำที่กำกวมและอ้อมค้อม

2. ให้รายละเอียดเพียงพอ การเขียนที่ดีจะต้องกล่าวประเด็นสำคัญของเรื่องด้วยความกระชับ และต้องมีความเพียรพยายามเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจในเรื่องที่สื่ออย่างลึกซึ้ง

3. เขียนให้อ่านง่าย การเขียนให้อ่านง่ายกับใช้ภาษาง่าย ๆ มีความหมายไม่เหมือนกัน ใช้ภาษาง่ายคือใช้ภาษาเรียบง่าย ใกล้ตัวผู้อ่าน แต่การเขียนให้อ่านง่ายคือการไม่ใช้ประโยคหรือข้อความยุ่งยาก ซับซ้อน ก่อนลงมือเขียนจะต้องพิจารณาเนื้อหาที่จะนำมาเสนอ ยากเกินกว่าที่เด็กจะรับรู้หรือไม่

4. คิดถึงผู้อ่านก่อนเขียน การรู้กลุ่มเป้าหมายผู้อ่านถือเป็นความสำเร็จประการหนึ่งของการทำหนังสือ ควรศึกษาเด็กแต่ละวัย

กุกุยา แสงเดช, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 10-11) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. มีภาพประกอบ หนังสือจะต้องมีภาพประกอบเนื้อหา โดยเฉพาะถ้าเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็ก จะมีภาพทุกหน้า สีและขนาดของภาพจะต้องเหมาะสมกับวัยและจิตวิทยา

2. การเขียนตัวอักษร ลักษณะของตัวอักษร ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้อง และอ่านง่าย ขนาดและสีเหมาะสมกับวัยของเด็ก

3. ความยาวของเรื่อง ความยาวที่นิยมเขียนทั่วไปคือ 16 – 24 หน้า และในแต่ละหน้าไม่ควรมียาวมากเกินไป เพราะความสนใจของเด็กจะมีในระยะสั้นๆ ถ้ายาวเกินไปเด็กจะเบื่อ

ลักษณะของหนังสือส่งเสริมการอ่านที่ดี จะต้องเน้นรูปเล่ม เนื้อหา ภาษาและภาพประกอบที่สอดคล้องและยังต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ และเป็นความรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่น คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปฏิบัติ

และกล่าวถึงลักษณะของหนังสือเด็กทั่วไป ควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

1. เนื้อหา มีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว ชัดเจนไม่สับสนยุ่งยาก สนุกสนาน เพลิดเพลิน ตัวละครไม่มากและมีภาพดำเนินเรื่องแทน ไม่มีบทบรรยายมากเกินไป

2. รูปแบบการเขียนเนื้อหาทุก ๆ รูปแบบจะมีเรื่องราว (plot) อยู่ด้วย และใช้รูปแบบอย่างเหมาะสม กลมกลืน และเข้าใจง่ายรู้เรื่องเร็ว

3. รูปภาพเป็นสิ่งสำคัญ เด็กเล็กควรมีรูปภาพมากกว่าข้อความ ภาพจะต้องชัดเจน ถูกต้องไม่เลอะเลือน

4. ภาษาและสำนวนใช้ภาษาอย่างง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ คำซ้ำๆ เพื่อช่วยในการเรียน ภาษาที่เหมาะสมกับวัยเป็นภาษาพูดที่ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทย ไม่ใช่ภาษาเขียน

5. ขนาดตัวอักษร ตัวโต ชัดเจน ไม่ใช่ตัวประดิษฐ์ ป.1-4 ควรมีความหนา ระหว่าง 10-30 หน้า นอกจากนั้นมีการจัดหน้าให้เหมาะกับรูปเล่ม (layout)

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน จะต้องประกอบด้วยภาพที่สวยงาม ภาษาที่สละสลวยอ่านแล้วเข้าใจง่าย มีรูปเล่มที่สวยงาม มีการเขียนเนื้อหาที่มีความเหมาะสม ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เขียนควรคำนึงถึงวัยและความสนใจของเด็ก

5. รูปแบบของการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน

รูปแบบหนังสือ

หนังสือส่งเสริมการอ่านประเภทสารคดี สำหรับนักเรียนมักปรากฏเป็นรูปเล่มมากกว่าสอดแทรกอยู่ตามหนังสืออื่น และผู้เขียนจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะรูปเล่ม โดยออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนทั้งในด้านจำนวนหน้า รวมถึงการบรรจุข้อความที่เป็นเนื้อหา

ภาพประกอบ

หนังสือสำหรับเด็กจะต้องมีภาพประกอบดังนั้นหนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นหนังสือภาพ เพราะภาพจะทำให้เด็กสนใจในหนังสือ ช่วยให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน การใช้ภาพประกอบ ในการสร้างหนังสือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวา ยั่วยุเด็กให้เกิดความสนใจ อยากที่จะอ่านและทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่ายขึ้น สนิท สัตโยภาส (2547, หน้า 43)

กล่าวถึงหลักการนำภาพมาประกอบ เนื้อเรื่องที่ดีกว่า ภาพนั้นต้องเป็นภาพที่ดูง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และสอดคล้องกับเนื้อหา สีของภาพต้องสด มีความสวยงามแสดงถึงจุดเด่นของเรื่อง เห็นอาการเคลื่อนไหวที่เป็นธรรมชาติ ขนาดของภาพต้องมี ความเหมาะสมกับวัย คือนักเรียนอนุบาลชอบ ภาพเต็มหน้า นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ชอบภาพขนาด $\frac{3}{4}$ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ชอบภาพขนาด $\frac{1}{2}$ ถึงขนาด $\frac{1}{4}$ ส่วนนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 ภาพประกอบมีขนาดเล็กลงได้

หนังสือโดยทั่วไปจะมีการจัดรูปร่างหนังสือเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่บางครั้งก็จัดเป็นรูปเล่มเป็นลักษณะแปลกๆ เพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

1. หนังสือ DIC – CUT เป็นหนังสือที่ตัดเป็นรูปต่างๆ เช่น วงกลม รูปดาว รูปรถ รูปสัตว์ รูปตะกร้า เป็นต้น
2. หนังสือ POP – UP คือหนังสือสามมิติเมื่อเปิดหนังสือออกมาจะมีรูปต่างๆ ยื่นขยายออกมาจากหน้าหนังสือ

3. หนังสือ UP RIGHT คือหนังสือแนวตั้งปกติ

4. หนังสือ OBLONG คือหนังสือแนวนอนทั่วๆ ไป

ขนาดหนังสือ

วัชรภรณ์ วัตรสุข (2547, หน้า 29) ได้กล่าวถึงขนาดของหนังสือที่มีความสำคัญที่จะชักจูงให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอยากอ่าน ผู้สร้างหนังสือควรมีความรู้ในการจัดทำขนาดของหนังสือ ซึ่งมีขนาดดังนี้

1. ขนาด 6 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว 10×10 นิ้ว หรือ 25×25 เซนติเมตร

2. ขนาด 8 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $7\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{4}$ นิ้ว หรือ 18.5×26 เซนติเมตร

3. ขนาด 8 หน้ายกพิเศษ (ใหญ่) หรือขนาด A4 คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $8\frac{1}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว หรือ 21×29.7 เซนติเมตร

4. ขนาด 12 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $6\frac{3}{4} \times 7\frac{1}{2}$ นิ้ว หรือ 17×19 เซนติเมตร

5. ขนาด 16 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $5 \times 7\frac{1}{4}$ นิ้ว หรือ 13×18.5 เซนติเมตร

6. ขนาด 16 หน้ายกพิเศษ (ใหญ่) หรือขนาด A5 คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $5\frac{3}{4} \times 8\frac{1}{4}$ นิ้ว หรือ 14.8×21 เซนติเมตร

7. ขนาด 18 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $4\frac{3}{8} \times 7$ นิ้ว หรือ 11×18 เซนติเมตร

8. ขนาด 32 หน้ายก คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $3\frac{6}{8} \times 7$ นิ้ว หรือ 9×13 เซนติเมตร

9. ขนาด 32 หน้ายกพิเศษ (ใหญ่) คือ

หนังสือที่มีขนาดกว้าง × ยาว $4\frac{1}{8} \times 5\frac{1}{2}$ นิ้ว หรือ 10.5×14.3 เซนติเมตร

ขนาดตัวอักษรและการเลือกใช้ตัวอักษร

การเลือกใช้ตัวอักษรขึ้นอยู่กับปริมาณของเนื้อหา ความยาวของเรื่อง รูปเล่มของหนังสือและวัยของผู้อ่าน จินตนา ไบกาซูยี (2542, หน้า 17) กล่าวไว้ดังนี้

เด็กระดับช่วงชั้นที่ 1 ใช้ตัวอักษรขนาด 32 – 28 พอยต์ เด็กระดับช่วงชั้นที่ 2 ใช้ตัวอักษร ขนาด 20 – 18 พอยต์ ส่วนการเลือกชนิดของตัวอักษร ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์บรรจง ให้ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่ายและชัดเจน

จากข้อความข้างต้น รูปแบบการสร้างหนังสือสำหรับเด็กควรต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ทั้งขนาดของเล่มหนังสือควรมีขนาดที่เหมาะสม มีภาพประกอบที่สวยงาม ขนาดของภาพต้องถูกต้องตามความสนใจ ภาพประกอบต้องมีสีสันสดใสดูน่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึก อยากอ่าน ผู้อ่านมีความรู้สึกมีชีวิตชีวา เกิดความสนใจที่จะติดตามเรื่อง ภาพที่ประกอบก็ควรเป็นภาพที่ดูแล้วเข้าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านของเด็กแต่ละวัยมี ความแตกต่างกัน ผู้สร้างต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเด็กเป็นสำคัญ

6. หลักการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นการเขียนให้เด็กอ่าน จำเป็นจะต้องศึกษาหาความรู้ในการเขียน และเทคนิควิธีการเขียนให้เข้าใจต้องมาก่อน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 18) กล่าวถึงการเตรียมตัวของผู้เขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร เพราะหนังสือประเภทนี้มีวัตถุประสงค์แต่งเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน การศึกษาหลักสูตรก็เพื่อเป็นทิศทางให้ทราบว่า ขอบเขตของการเรียนรู้มีแค่ไหนจุดประสงค์ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางเค้าโครงเรื่อง

2. ศึกษาจิตวิทยาของเด็กแต่ละวัยเกี่ยวกับอ่านหนังสือ จะช่วยให้ผู้เขียนเขียนเรื่องได้สนองความต้องการเด็ก

3. เทคนิควิธีการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก ดังนี้

3.1 การเลือกเรื่องที่จะเขียน ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของเด็ก

3.2 การตั้งชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องต้องสะดุดตา สะดุดใจ รัวความสนใจ และมี ความหมายในตัวเอง

3.3 ตัวละครต้องให้สมจริง สมวัยเด็ก เด็กชอบตัวละครที่เป็นสัตว์พูดได้ ผู้เขียนต้องรู้อุปนิสัยของสัตว์ที่เป็นตัวละครเป็นอย่างดี

3.4 ฉาก ควรเหมาะกับเนื้อเรื่อง ควรมีการบรรยายฉากบ้างเพื่อให้เด็กเข้าใจ ถ้าเป็นการเชื่อมฉากต้องให้ความต่อเนื่องกันอย่างมีศิลปะ

3.5 เนื้อเรื่อง มีเป้าหมายที่แน่นอน เนื้อเรื่องอิงหลักสูตรและถูกต้องตามหลัก จิตวิทยา

3.6 ภาษาที่ใช้ ต้องมีเทคนิคในการใช้ภาษาในลักษณะต่างๆ แล้วแต่ว่าจะ เขียนเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง

3.7 ภาพประกอบ เนื่องจากเป็นหนังสือสำหรับเด็กอ่าน จึงต้องมีภาพประกอบ มากกว่าธรรมดา ภาพต้องรัวความสนใจให้ติดตามอ่านเนื้อเรื่อง ภาพต้องมีเหตุผลมีความ ต่อเนื่องภาพประกอบสามารถอธิบายเรื่องได้ดีกว่าตัวหนังสือ

กุกุยา แสงเดช, และคนอื่นๆ (2545, หน้า 17-21) ได้อธิบายไว้ว่า การเขียนหนังสือ ส่งเสริมการอ่านเป็นการเขียนให้เด็กอ่าน เพื่อให้หนังสือมีประโยชน์และมีคุณค่ากับเด็ก และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ จะต้องมีส่วนของการจัดทำอย่าง เป็นระบบ และมีการวางแผนการเขียนที่ครบองค์ประกอบของหนังสือ คือการเขียนที่จับเนื้อหา มาเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้วแตกออกเป็นเรื่อง เน้นที่ความสนุกสนาน และมุ่งส่งเสริมให้ ผู้อ่านเกิดทักษะการอ่าน ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก ประเด็นที่นำมาเขียนส่วนใหญ่จะเป็น คุณธรรมต่างๆ ที่หลักสูตรต้องการปลุกฝังให้เกิดในตัวเด็กและควรมีประเด็นเดี่ยว เป็นเรื่องราว ที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือสภาพแวดล้อมในชุมชน มีการดำเนินเรื่องที่เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ ไม่วกวน ดำเนินเรื่องน่าสนใจ มีสาระที่เป็นประโยชน์ มีข้อคิดจากการอ่าน ใช้ภาษาที่มีความ ยากง่ายเหมาะสมกับวัยเด็ก ขณะเดียวกันภาพประกอบเรื่องก็เป็นส่วนสำคัญในการสร้าง หนังสือ เพราะจะทำให้เด็กสนใจเพลิดเพลินขณะที่อ่าน

สรุปได้ว่า การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นการเขียนหนังสือให้เด็กอ่าน ดังนั้น ผู้เขียนต้องคำนึงถึงจิตวิทยาเด็ก ศึกษาความสนใจทฤษฎีวิธีเขียนตลอดจนขั้นตอนในการทำ อย่างมีระบบประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างครบถ้วน มีสาระข้อคิด คติเตือนใจให้เกิดความ สนุกสนาน และปลุกฝังนิสัยรักการอ่าน

7. องค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

รังสิมันต์ ฉิมรักษ์ (2550, หน้า 11-14) การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านมี องค์ประกอบ ดังนี้

1. แนวคิดของเรื่อง (บางคนเรียกแก่นของเรื่อง หรือความคิดรวบยอด)

ในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องสั้น หรือ นวนิยาย แนวคิดของเรื่อง เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึงก่อนเสมอ เพราะแนวคิดของเรื่อง คือ ประเด็นหลักของเรื่อง ผู้เขียนต้องสร้างแนวคิดขึ้นมาก่อนที่จะเขียนถึงเรื่องอะไร เช่น ความกล้าหาญ ความกตัญญู ความรัก ความเสียสละ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การต่อต้านยาเสพติด ความเมตตากรุณา ความสามัคคี การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ โดยตั้งเป้าหมายหลักเอาไว้ว่าจะนำเสนอปัญหาอย่างไร และแก้ปัญหาหน้าัน้อย่างไร

2. โครงเรื่อง

โครงเรื่อง หมายถึง เรื่องที่ผู้เขียนแต่งขึ้นให้เป็นเรื่องราว โดยยึดเอาแก่นของเรื่องเป็นหลักในการสร้างโครงเรื่อง เพื่อให้สอดคล้องกัน เป็นเอกภาพ ในการสร้างโครงเรื่องที่ผู้เขียนต้องเสนอปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา โดยใช้ตัวละครทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง

อนึ่ง ในการสร้างโครงเรื่องจะต้องมีปมแห่งปัญหาหรือความขัดแย้งที่จะต้องแก้ปัญหา ความขัดแย้งนั้นอาจจะเป็นความขัดแย้งระหว่างคนกับคน คนกับสัตว์ คนกับธรรมชาติ หรือจะเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในใจของตัวละครก็ได้ เมื่อเกิดโครงเรื่องหรือความขัดแย้งขึ้นแล้วผู้เขียนต้องดำเนินเรื่องต่อไป เพื่อนำไปสู่บทสรุปของเรื่อง

3. ฉาก

ฉาก คือ สถานที่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นในเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามท้องเรื่อง เป็นสถานที่ที่ตัวละครแต่ละตัวได้แสดงบทบาทของตน เช่น หากเรื่องราวที่สร้างขึ้นเป็นชนบท ฉากอาจจะเป็นโรงเรียน วัด หอพัก หมู่บ้าน ป่า ฯลฯ หากเรื่องราวที่สร้างขึ้นเกิดในชุมชนเมือง ฉากอาจจะเป็นตึกกรมบ้านช่องที่หนาแน่น ห้างสรรพสินค้า ถนนหนทางที่สลับซับซ้อน รถราแน่นขนัด ผู้คนอยู่กันอย่างแออัด ฯลฯ

ฉากเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของเรื่อง การสร้างฉากต้องกลมกลืนกับเนื้อเรื่องและตัวละคร สำหรับหนังสือส่งเสริมสำหรับเด็ก ฉากไม่ควรมีมากและสลับซับซ้อนจนเกินไป ต้องคำนึงถึงวัยและประสบการณ์ของเด็กด้วย

4. บทสนทนา

บทสนทนา คือ คำพูดโต้ตอบระหว่างตัวละครในเรื่อง แต่คำสนทนานั้นใช้เป็นแค่องค์ประกอบให้เนื้อเรื่องสมบูรณ์เท่านั้น บทสนทนาที่ดีต้องกระชับ ตรงเป้า ทำให้ผู้อ่านรู้เรื่องราวของเรื่องจากบทสนทนาได้ด้วย

5. การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่อง คือ การเริ่มต้นฉากแรกของเรื่องเพื่อเร่งเร้าให้ผู้อ่านติดตามเรื่องที่เขียนต่อไป การเปิดเรื่องเป็นเทคนิคสำคัญอย่างหนึ่งของงานเขียน หากเปิดเรื่องดี กระตุกความรู้สึกของคนอ่านอยู่ ตรงคนอ่านในฉากแรกได้ ผู้อ่านย่อมพร้อมที่จะอ่านในฉากต่อไป แต่

หากการเปิดเรื่อง ไม่น่าสนใจ ไม่น่าติดตาม ไร้ความรู้สึกอยากอ่านของคนอ่านไม่ได้ เขาอาจเลิกอ่านไปเลยก็ได้

6. การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่อง คือ การที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทของตนไปตามเรื่องราวที่กำหนดให้ ทีละบททีละตอนเพื่อบอกเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

กลวิธีในการดำเนินเรื่องมีหลายวิธี เช่น

6.1 ดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์จากต้นเรื่องจนจบเรื่อง

6.2 ดำเนินเรื่องจากเหตุปญหาของเรื่อง (กลางเรื่อง) แล้วย้อนกลับไปสู่อุบัติเพื่อให้อ่านรู้ถึงความเป็นมาของปัญหานั้นก่อนจะวกกลับมาดำเนินเรื่องต่อไปจนจบเรื่อง

6.3 ดำเนินเรื่องจากจุดจบของเรื่อง ย้อนกลับสู่อุบัติ

7. การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่อง คือ การคลายปมปัญหา ข้อสงสัยทั้งหมดลง หรือจะทิ้งข้อสงสัยนั้นให้อ่านคิดต่อไปก็ได้ การจบเรื่องมีหลายแบบ แต่ที่นิยมมากที่สุดมี 2 แบบ คือ

7.1 จบแบบประสบความสำเร็จหรือผิดหวังอย่างสิ้นเชิง

7.2 จบแบบให้อ่านประหลาดใจ

8. ท่วงทำนองการเขียน

ท่วงทำนองการเขียน คือ ลีลาการใช้ถ้อยคำสำนวน แสดงออกถึงเจตคติ ความคิด ความชัดเจนชีวิต แบ่งเป็นหลายลักษณะ ดังนี้

8.1 ท่วงทำนองการเขียนเรียบง่าย คือ ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาง่ายๆ ไม่ซับซ้อนผู้อ่านอ่านสบาย สื่อความหมายได้ดี

8.2 ท่วงทำนองกระชับ รัดกุม ลักษณะนี้ใช้ประโยคหรือข้อความขนาดสั้น ทุกคำมีความชัดเจน ตรงไปตรงมา

8.3 ท่วงทำนองเขียนเข้มข้น ตัวหนังสือมีพลัง ทำให้คนอ่านติดตาม ได้แง่เปรียบเปรย เยาะเย้ย ถากถาง ยกย่อง ก่อเกิดความฉงนฉงาย ยกย่อน นำอ่าน ชวนติดตาม

8.4 ท่วงทำนองเขียนมีความเป็นประจักษ์ภาพ ทำให้อ่านมองเห็นภาพอย่างแจ่มชัด

8.5 ท่วงทำนองเขียนแบบสละสลวย แบบนี้จะพิถีพิถันในการใช้ถ้อยคำมากให้ความรู้สึกที่สวยงาม ความคิดและความเห็นดี

8.6 ท่วงทำนองเขียนแบบสูงส่ง ส่วนใหญ่เป็นภาษาเขียนในวรรณคดีสำคัญใช้ศัพท์สูง ป่องบอถึงภูมิรัฐของผู้เขียน บางครั้งแนวคิดเป็นปรัชญาลึกซึ้ง

9. ตัวละคร

ตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น นอกจากแสดงบทบาทไปตามโครงเรื่องที่ผู้เขียนสร้างขึ้นแล้วยังทำหน้าที่สื่ออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและให้ความเพลิดเพลินแก่อ่านด้วย

ปกติตัวละครหลักจะมี 3 ตัว คือ

1. ตัวเอก ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. ตัวขัดแย้ง ทำหน้าที่ขัดขวาง สร้างอุปสรรค ทำให้เนื้อเรื่องเข้มข้น

สนุกสนาน

3. ตัวประกอบ ทำหน้าที่เสริมเรื่องให้ยาว แก้ปัญหา และดำเนินไปสู่ความสะเทือนใจของเรื่อง

10. คติจากเรื่อง

คติจากเรื่องในหนังสือส่งเสริมการอ่านแต่ละเรื่อง ควรมีเพียงอย่างเดียวไม่ซับซ้อน เพื่อให้เห็นสาระตามแนวคิดของเรื่อง คติจากเรื่องจะต้องสอดคล้องกับแก่นของเรื่องเสมอ

11. ส่วนวนภาษา

การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านเขียนได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง แต่เรื่องที่เขียนต้องคำนึงถึงวัยของเด็กเป็นสำคัญเพราะเด็กแต่ละวัยมีวุฒิภาวะ ความพร้อม และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เขียนให้เด็กก่อนวัยเรียนอ่านก็อย่างหนึ่ง เขียนให้เด็กวัยประถมศึกษาอ่านก็อย่างหนึ่ง เขียนให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาอ่านก็อีกอย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นการเขียนเรื่องให้ผู้อ่านอ่านแล้วได้ทั้งความสนุกและความรู้ หนังสือส่งเสริมการอ่านจึงต้องมีแนวคิดของเรื่อง มีโครงเรื่อง ฉากตัวละคร การดำเนินเรื่อง มีคติจากเรื่อง ฯลฯ หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นเรื่องขนาดสั้น และตรงกับความสนใจของเด็ก และถ้าหนังสือส่งเสริมการอ่านมีแนวคิดของเรื่องดี โครงเรื่องดี ฉาก บทสนทนา การเปิดเรื่องที่มีท่วงทำนองการเขียนที่ชวนให้อ่าน คติจากเรื่องชัดเจน ส่วนวนภาษาสละสลวย มีภาพประกอบสวยงามจะเป็นหนังสือที่น่าอ่านนำติดตาม

8. ขั้นตอนในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านมีขั้นตอนสำคัญในการเขียนตามที่นักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาชูลี (2542, หน้า 48-53) กล่าวถึงการเขียนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. เขียนประเภทของหนังสือให้ชัดเจนว่าจะเขียนรูปใด
2. เขียนแก่นเรื่อง (theme) อย่างชัดเจนเพียงเรื่องเดียวและเขียนวัตถุประสงค์หรือแนวคิดหลักของเรื่อง
3. เขียนโครงสร้างเนื้อหาสำหรับหนังสือและสารคดีหรือหนังสือแนววิชาการ
4. เขียนโครงเรื่อง (plot) อย่างคร่าว ๆ
5. เขียนโครงเรื่องย่อ ๆ ลงในกระดาษแล้วอ่านทบทวนดูโครงเรื่องให้ถูกใจผู้เขียน
6. กำหนดวิธีเขียนบทนำ การดำเนินเรื่องและการจบเรื่อง

7. สร้างตัวละครและอุปนิสัยให้ชัดเจนโดยเฉพาะตัวละครเอก
8. สร้างรายละเอียดของฉาก ซึ่งได้แก่สถานที่เรื่องเกิดขึ้น ยุคสมัย การแต่งกาย
9. ทบทวนว่าเรื่องสนุก น่าสนใจหรือไม่โดยเล่าให้เด็ก ๆ ฟัง 2-3 คน เพื่อดูว่าเด็กสนใจหรือไม่
10. ตรวจสอบแก่นเรื่องแทรกหรือทัศนคติคุณธรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เขียนต้องแอบแฝงอยู่ในเรื่องอย่างแนบเนียน

11. สำนวนตัวละคร มีการเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือไม่
12. กำหนดความยาวของเรื่อง จะใช้ประมาณกี่หน้า

ขั้นที่สอง

ลงมือเขียนอย่างละเอียด แล้วทบทวนดูว่าชื่อเรื่องเหมาะกับเรื่องหรือไม่ สำนวนภาษาปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัย แล้วเขียนเรื่องด้วยลายมือที่อ่านง่ายจากนั้นนำไปให้เพื่อนอ่านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและปรับปรุงจนเป็นที่พอใจ

ขั้นที่สาม

1. ลงมือเขียน (หรือพิมพ์ใส่กระดาษ)
2. ตัดฉบับเรื่องที่เป็นการ์ตูน จะต้องจัดทำสคริปต์ตัวละคร (script) ทำคำพูดโต้ตอบและคำบรรยายเรื่องจะใช้ประมาณกี่หน้า
3. จัดทำต้นฉบับซึ่งเป็นรูปเล่มจำลองกำหนดรายละเอียดของภาพเนื้อเรื่องแต่ละหน้า
4. อ่านทบทวนต้นฉบับ ตรวจสอบความเรียบร้อยทุกอย่าง โดยเฉพาะตัวละครและวรรคตอน
5. จัดส่งต้นฉบับไปยังบรรณาธิการ เพื่อจัดพิมพ์

ดังนั้นการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ควรมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญได้แก่

1. กำหนดเรื่องและแนวทางการเขียน
2. เขียนโครงเรื่อง
3. ดำเนินการจัดทำ
4. การสร้างภาพประกอบ
5. การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

9. การหาประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

นักวิชาการได้กล่าวถึงการหาประสิทธิภาพของสื่อต่างๆ ไว้ดังนี้

สุกิจ ศรีพรหม (2541, หน้า 71) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดให้เป็นผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมด ต่อเปอร์เซ็นต์ของการสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดคือ E1/E2 หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ประสิทธิภาพของกระบวนการคือ การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (transition behavior) ของผู้เรียนโดยเอาคะแนนงานทุกชิ้นของนักเรียนแต่ละคนมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบส่วนเป็นร้อยละ

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์คือ การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (terminal behavior) โดยพิจารณาจากการสอบหลังเรียนและการสอบไล่ โดยเอาคะแนนของนักเรียนทั้งหมดหาค่าเฉลี่ยแล้ว เทียบส่วนเป็นร้อยละ

กรมวิชาการ (2545, หน้า 81) กล่าวว่า หลังจากผู้สอนกำหนดวิธีการหรือสร้างนวัตกรรม ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาแล้ว ในขั้นนี้ต้องดำเนินการหาประสิทธิภาพของวิธีการหรือนวัตกรรมก่อนนำไปใช้จริง เพื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนาต่อไป วิธีการหรือนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆ เช่น ชุดการสอน แบบฝึกหัด แผนการสอน แบบเรียนสำเร็จรูปหรือกิจกรรมเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ผู้สอนพัฒนาขึ้น

ขั้นการใช้วิธีการหรือนวัตกรรมในห้องเรียนจริง ๆ ตามปกติ ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิภาพของวิธีการหรือนวัตกรรมว่าเชื่อถือได้หรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

1. การทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และการทดสอบหลังเรียน (post-test) จากสูตร t-test ถ้ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีการหรือนวัตกรรมมีประสิทธิภาพเชื่อถือได้

2. ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หรือ 90/90 ซึ่งเป็นเกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมิน ในกระบวนการเรียนการสอนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบสุดท้าย (final) หลังจากเรียนจบบทเรียนหรือจบเรื่องแล้ว การตั้งเกณฑ์ 80/80 หรือ 90/90 นั้น อยู่ที่ดุลยพินิจว่านักเรียนของเรานั้นมีความสามารถในการเรียนระดับใดและควรจะต้องตั้งเกณฑ์เท่าไรถ้านักเรียนดีมากจะตั้งเกณฑ์สูง 90/90 ก็ได้ แต่ถ้านักเรียนค่อนข้างดีอาจตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 80/80 อาจสูงพอที่ได้เป็นต้น

80 แรก หรือ 90 แรก เป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งห้องเรียนทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบได้ระหว่างเรียน

80 หลัง หรือ 90 หลัง เป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทั้งห้องเรียนทำแบบทดสอบท้ายบทหรือท้ายเรื่องได้ เป็นการประเมินหลังเรียนจบเรื่องแล้ว

การหาค่า E_1 ก็คือค่าประสิทธิภาพของกระบวนการทำได้โดยเอาคะแนนงานทุกชิ้นหรือคะแนนจากแบบฝึกหัดของนักเรียนแต่ละคนมารวมกัน หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเพื่อหาค่าร้อยละ

การหาค่า E_2 ก็คือค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ จะไม่มีปัญหาในการคำนวณมากนัก เพราะอาจทำได้โดยการเอาคะแนนของนักเรียนทั้งหมดรวมกัน หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเพื่อหาค่าร้อยละ และกรมวิชาการ (2545, หน้า 82 – 83) ได้กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับว่าดีหรือนวัตกรรมการเรียนรู้อื่นๆมีประสิทธิภาพ คือ ด้านความรู้ความจำ E_1 / E_2 มีค่า 70/70 ขึ้นไป

ด้านทักษะปฏิบัติ E_1/E_2 มีค่า 80/80 ขึ้นไป โดยที่ค่า E_1/E_2 ต่างกันไม่เกินกว่าร้อยละ 5 ด้วยภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านที่ 80/80

การกำหนดเกณฑ์และการยอมรับประสิทธิภาพของสื่อ

การกำหนดเกณฑ์และการยอมรับประสิทธิภาพของสื่อ มีผู้ให้เกณฑ์ ดังนี้

สุกิจ ศรีพรหม (2541, หน้า 71) กล่าวถึง การยอมรับประสิทธิภาพของสื่อทั่วไป มี 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เกิน 2.5 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

2. เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนเท่ากับเกณฑ์หรือสูงกว่าที่ตั้งไว้ไม่เกิน 2.5 เปอร์เซ็นต์

3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 เปอร์เซ็นต์ ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

หนังสือส่งเสริมการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ดำเนินการสร้างและหาประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักสูตร ทฤษฎีหลักการสร้างหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วดำเนินการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน จำนวน 5 เล่ม รูปเล่ม ของหนังสือมีขนาด 16 เซนติเมตร ยาว 21 เซนติเมตร ใช้ตัวอักษรแบบคลอเดีย นิว ขนาด 32 พอยต์ ประกอบด้วย หน้าปกหนังสือ หน้ารองปก คำนำ คำแนะนำการใช้ และ วัตถุประสงค์เนื้อเรื่อง คำและความหมาย แบบฝึกหัด แบบทดสอบและเฉลย และเอกสารอ้างอิง จัดทำเป็นรูปเล่มแล้วนำหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการสร้าง สำนวนภาษา ความชัดเจนถูกต้องของรูปภาพ และผู้เชี่ยวชาญาคำดัชนีความสอดคล้องของรูปภาพกับเนื้อหา (IOC) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วจึงนำหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นไปใช้ทดลองใช้ (try out) กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลสรรคบุรี 3 ครั้งด้วยกัน แก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปสอนจริง (trial run) ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้

การอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

สายใจ ทองเนียม (2542, หน้า 78) กล่าวถึงการอ่านว่า การอ่าน คือ การดู การทำความเข้าใจจากตัวหนังสือหรือออกเสียงตามตัวหนังสือและสามารถเก็บรวบรวมความคิดพิจารณาพิเคราะห์เรื่องที่อ่านได้ถูกต้องชัดเจน

นุชนาฏ เทพพิทักษ์ศักดิ์ (2542, หน้า 14) กล่าวว่า การอ่านคือ กระบวนการจับใจความสำคัญที่ผู้เขียนมีต่อผู้อ่านเมื่ออ่านแล้วทำให้เกิดจินตนาการไปตามเรื่องทีอ่านแล้วนำมาวิเคราะห์หาเหตุผล เพื่อนำไปใช้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

มยุรี กันทะสี (2543, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ของผู้เขียน การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนในการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิด จึงต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวนั้นๆ และสามารถทำความเข้าใจ และนำความคิดไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้

วาสนา ไตรวัฒน์ไชย (2543, หน้า 9) สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมายที่สลับซับซ้อน ซึ่งนอกจากจะค้นหาความหมายของคำหรือของข้อความแล้วผู้อ่านยังจะต้องใช้ความสามารถในด้านความคิด ความรู้สึก จินตนาการและประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเข้าไปพิจารณาหรือตีความในการอ่าน เพื่อให้รู้และเข้าใจความมุ่งหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อความจึงจะเรียกว่าเป็นบุคคลผู้มีความสามารถในการอ่าน

อภิวันท์ บัณฑิตศักดิ์ (2543, หน้า 10) สรุปได้ว่า การอ่านคือ การเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยผ่านกระบวนการทางความคิดของสมอง สามารถแปลความ ตีความ ขยายความโดยที่ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนเขียน ตลอดจนรู้ถึงวิธีการเขียนและความคิดของผู้เขียนหรือโครงสร้างของข้อเขียนนั้นๆ ผู้อ่านต้องสามารถจับความสำคัญ และรายละเอียดได้สรุปความคิดและความเข้าใจเจตนาของผู้เขียนจากเรื่องที่อ่านได้

จิราภรณ์ จันทา (2543, หน้า 12-17) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์ของตนในด้านต่างๆ รวมทั้งความรู้ความสามารถในระบบภาษา เพื่อเป็นข้อมูลช่วยตีความหมายของสิ่งที่อ่านทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจอันเป็นจุดประสงค์หลักของการอ่าน การอ่านคือการแปลความหมายจากตัวอักษรเพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นการสื่อสารความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยมีข้อเขียนเป็นสื่อกลาง หน้าที่ของผู้อ่านคือ การค้นหาความหมายจากข้อเขียนนั้นๆ ผู้อ่านจะเข้าใจข้อความที่อ่านได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการคือลักษณะของเรื่องที่อ่าน ประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ความสามารถทางด้านภาษาเป็นต้น

เดอ ซองท์ (Dechant, 1970, p. 3) กล่าวถึงการอ่านสรุปได้ว่า การอ่านเป็นการทำปฏิกริยาระหว่างการมองเห็นและองค์ประกอบในการแปลความหมายรวมกันเป็นหน่วยความคิดและการตีความหมายจากสิ่งที่อ่านโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิม

กึ่งเพชร ป้องแก้ว (2545, หน้า 9) ให้ความหมายของการอ่าน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนโดยอาศัยตัวอักษรเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ซึ่งผู้อ่านและผู้เขียนแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดกัน โดยผู้อ่านอาศัยการคาดเดาจากภาษาที่อ่าน

บุรณาการทักษะหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน เช่น การมองเห็น การจำแนก ความแตกต่าง การวิเคราะห์คำเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนเขียนและต้องการสื่อความหมาย ตลอดทั้งต้องรู้วิธีการเขียนและความคิดของผู้เขียน หรือโครงสร้างของข้อเขียนนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านจะต้องพยายามทำความเข้าใจความหมายของเรื่องที่น่าสนใจความสำคัญ และรายละเอียดของเรื่อง อีกทั้งสรุปความเรื่องได้ตามประสบการณ์และความสามารถของตนเอง

บันลือ พฤษะวัน (2545, หน้า 6) ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านที่ใช้การผสมเสียงของตัวอักษรหรือสะกดตัวผสมคำ ซึ่งระยะหนึ่งเราใช้กันมาก เรียกว่าการอ่านออกเสียง เพื่อมุ่งให้อ่านหนังสือได้ถูกต้อง แดกฉาน ขยายประสบการณ์ในการอ่านคำได้โดยตรง

2. การอ่านที่ใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำประโยค ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน ซึ่งผู้ฟังฟังแล้วรู้เรื่องเรียกว่าอ่านได้

3. การอ่านเป็นความสามารถใช้เทคนิคการจำรูปคำ เข้าใจรูปประโยคแล้วสรุปเรื่องราว เข้าใจเรื่องราว ที่ผู้เขียนสื่อความคิดมายังผู้อ่านคือ อ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้เรียกว่า อ่านเป็น

4. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านใช้ความสามารถหลายๆ ด้านนับตั้งแต่การสังเกต การจำรูปคำ การใช้ประสบการณ์เดิมมาแปลความ เป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้ดี

เรืองอุไร อินทรประเสริฐ, และคนอื่นๆ (2546, หน้า 66) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านหมายถึง การทำความเข้าใจเรื่องราวจากตัวหนังสือที่มีการเรียบเรียงไว้แล้วทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านจับใจความ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจและการพิจารณาเนื้อหาที่อ่านนั้นให้ถูกต้องและชัดเจน

ชานะ บูชาสุข (2546, หน้า 51) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำหรือความคิด แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเพียงเครื่องหมายแทนคำพูด และการพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทอดหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงขึ้นอยู่กับที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏในข้อความนั้น

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, หน้า 118-119) อธิบายเกี่ยวกับความหมายของการอ่านว่าขึ้นอยู่กับผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องว่าจะให้ความหมายอย่างไร โดยแบ่งความหมายของการอ่านไว้หลายส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกระบวนการ หมายถึง ลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราวของสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึง การสอนอ่านเพื่อให้เข้าใจหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย จัดสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก

3. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ หมายถึง การสอนอ่านจะต้องเข้าใจเสียง ฐานที่เกิดของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เข้าใจหลักภาษาและการใช้ภาษา เพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสอนอ่านและเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง

4. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางการศึกษา หมายถึง การนำหลักจิตวิทยามาใช้ทางการศึกษา เช่น ความพร้อมของการอ่าน ความสนใจ แรงจูงใจ การเสริมแรงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาการจัดกิจกรรมการอ่าน

5. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการศึกษา หมายถึง การรู้จักเลือกวิธีสอนอ่านที่เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามขั้นตอนพัฒนาการเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่าน

6. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาด้านการจำและการลืม หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถจดจำเรื่องและเก็บไว้ในสมอง ถ้ามีโอกาสเล่าให้ผู้อื่นฟังก็สามารถเล่าได้ถูกต้องแต่การที่ผู้อ่านจะจำข้อความที่อ่านได้ก็ต้องเข้าใจความหมายของคำ รู้หน้าที่ของคำ อีกทั้งสามารถแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกดและวรรณยุกต์ออกจากกันได้ อีกประการหนึ่งผู้อ่านจะจำเรื่องได้มากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อเรื่องนั้นด้วย

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การอ่านเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้เป็นกระบวนการแปลความหมายจากสัญลักษณ์ หรือตัวอักษรมาเป็นถ้อยคำ หรือความคิดของผู้อ่าน เพื่อสื่อความหมายของสัญลักษณ์ หรือตัวอักษรที่อ่านระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้มีความเข้าใจตรงกัน การอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษาหาความรู้ ตลอดจนนำไปใช้ประกอบอาชีพ ในการดำรงชีวิตต่อไป

2. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่งเพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในทักษะวิชาด้านอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโต และจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากู้อยากเห็น อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์และสนองความอยากู้อยากเห็น นอกจากนี้การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่างๆ ก็มาจากการอ่านนั่นเอง

สนิท สัตโยภาส (2547, หน้า 93- 94) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

1. การอ่านช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้ มีความรอบรู้ไม่เคຍอยู่เฉพาะเรื่อง ยิ่งถ้าได้อ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนิตยสารอยู่เป็นประจำแล้ว ก็จะทำให้ผู้อ่านเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม และโลก เมื่อเข้าวงสนทนากับใครก็จะร่วมสนทนาได้ เข้าใจและเข้าสังคมได้โดยไม่ขัดเขิน

2. การอ่านจะช่วยพัฒนาความคิด และยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น เพราะเมื่ออ่านมากย่อมรู้มาก เมื่อมีความรู้มากย่อมก่อให้เกิดสติปัญญาที่แหลมคม ฉลาดปราดเปรื่อง และอ่านถึงขั้นเชี่ยวชาญในเรื่องที่สนใจ และติดตามอ่านก็ได้

3. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษา เพราะไม่ว่านักเรียนนักศึกษา จะเรียนวิชาใดล้วนอาศัยการอ่านช่วยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มเติมจากที่เรียนในชั้นทั้งสิ้น

4. การอ่านช่วยให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ เพราะการประกอบอาชีพทุกอาชีพ ย่อมอาศัยความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการทำงาน ถ้าบุคคลใดพยายามแสวงหาความรู้ความสามารถใส่ตนให้ทันสมัย และสอดคล้องกับวิทยาการใหม่ๆ อยู่เสมอ ย่อมมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพมากกว่าผู้ที่ไม่พัฒนาตนเอง และวิธีการสำคัญประการหนึ่งที่จะได้ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถในวิทยาการใหม่ๆ คือ “การอ่าน”

5. การอ่านช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้ด้วยเหตุที่หนังสืออยู่ในกลุ่มเนื้อหา ซึ่งเสนอแนะเกี่ยวกับการวางตน การพูดจา การเข้าสังคม การแต่งกาย ตลอดจนการแนะนำ การปฏิบัติตนไปในทางที่เหมาะสม และทันสมัยมีอยู่มากมาย ถ้าผู้อ่านได้นำข้อแนะนำเหล่านี้มาทดลองปฏิบัติตาม ก็จะทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้

6. การอ่านช่วยแก้ปัญหาในใจได้ เพราะปัญหาที่เราประสบในชีวิตประจำวัน อาจมีวิธีแก้ไขในหนังสือที่อ่าน ก็สามารถนำมาประยุกต์แก้ปัญหาของเราได้ เช่น ปัญหาชีวิต ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการดูแลลูก ปัญหากฎหมาย หรือปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น

7. การอ่านทำให้เกิดการจรจโรงใจ ได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนานช่วยให้จิตใจได้พักผ่อนหลังจากที่เคร่งเครียดกับงานมา

8. การอ่านช่วยให้เราใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่า หรือเรียกว่า “การอ่านช่วยฆ่าเวลาให้มีค่า”

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จำเป็นจะต้องอ่านหนังสือเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ

2. การอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

3. การอ่านเป็นเครื่องมือสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อๆ ไป

4. การอ่านเป็นวิธีการส่งเสริมให้คนมีความคิดและฉลาดรอบรู้เพราะประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านเมื่อเก็บสะสมเพิ่มพูนนานวันเข้า ก็จะทำให้เกิดความคิด เกิดสติปัญญาเป็นคนฉลาดรอบรู้ได้

จากความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งจะต้องรู้ และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้อง ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดี เกิดความชำนาญ และมีความรู้กว้างขวาง และนำมาซึ่งการพัฒนาในด้านความรู้ ความคิด และด้านอื่นๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต นักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

นภดล จันทรพิชญ (2542, หน้า 74 - 75) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเพื่อการศึกษาความรู้ เป็นการอ่านเพื่อมุ่งให้ได้ความรู้ในเรื่องที่ต้องการศึกษา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวเนื้อหาต่างๆ โดยผู้อ่านอาจจะต้องการศึกษาหาความรู้โดยละเอียด หรือโดยย่อก็ได้ การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ มักใช้ในการอ่านตำราวิชาต่างๆ หรืออ่านงานเขียนเฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษาเข้าใจ

1. อ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ผู้อ่านมุ่งที่ความผ่อนคลายอารมณ์ ความเพลิดเพลินที่เกิดจากการอ่านอันได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยายหรือสารคดี ที่มีเนื้อหาถึงความเพลิดเพลิน เช่น สารคดีท่องเที่ยว วรรณคดี วารสาร นิตยสาร ที่ประกอบด้วยเรื่องราวในแนวสาระบันเทิงต่างๆ การอ่านเพื่อจุดมุ่งหมายนี้เป็นการอ่านที่ใช้มากในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป

2. อ่านเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งหมายถึงการคิดค้นในเรื่องที่ตนสนใจเป็นพิเศษ

3. อ่านเพื่อฝึกทักษะในการอ่านออกเสียงเป็นการฝึกฝนตนเองในการอ่านออกเสียง เพื่อให้ผู้อื่นฟังแล้วเกิดความรู้ ความเข้าใจ หรือความหมายซาบซึ้งในอรรถรส ทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของงานเขียน ส่วนผู้อ่านนั้นมุ่งที่การฝึกฝนการอ่านออกเสียงของตนให้ถูกต้องชัดเจน และเหมาะสมตามประเภทของงานเขียนที่นำมาอ่าน

เดือนใจ กรุยกระโทก (2543, หน้า 18) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือทุกครั้ง ผู้อ่านควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน เช่น อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อความสนุกสนานหรืออ่านเพื่อต้องการอยากรู้

จากจุดมุ่งหมายของการอ่าน สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านขึ้นอยู่กับความต้องการอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

6. ทำให้เกิดทักษะและพัฒนาการในการอ่าน ผู้ที่อ่านหนังสือสม่ำเสมอเกิดความชำนาญในการอ่านสามารถอ่านได้เร็ว เข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ง่าย จับใจความได้ถูกต้อง เข้าใจประเด็นสำคัญของเรื่อง และสามารถประเมินคุณค่าเรื่องที่อ่านได้อย่างสมเหตุผล เช่น การอ่านบทความ บทความ วิจารณ์ สารคดี เอกสารทางวิชาการต่างๆ

7. ทำให้ชีวิตมีพัฒนาการเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ประพฤติดี ประพฤติชอบ ผู้อ่านย่อมรู้เรื่องราวต่างๆ มาก เกิดความรู้ความคิดที่หลากหลายกว้างไกล สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้ชีวิตมีคุณค่าและมีระเบียบแบบแผนที่ดียิ่งขึ้น เช่น การอ่านหนังสือธรรมะ กฎแห่งกรรม มงคลชีวิต สู้แล้วรวย ชีวิตประวัติ ผลงานของบุคคลดีเด่น เป็นต้น

8. ทำให้ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีและเสริมสร้างบุคลิกภาพผู้อ่านมากย่อมรู้มาก มีข้อมูลต่างๆ สะสมไว้มาก เมื่อสนทนากับผู้อื่นย่อมมีความมั่นใจ ไม่ขัดเขินเพราะมีภูมิความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้ ผู้รอบรู้จึงมักได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เช่น การอ่านหนังสือสุขภาพชีวิต นิตยสาร วารสารสุขภาพ หมอชาวบ้าน หนังสือการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เพื่อนที่ดีที่ต้องการ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การอ่านให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลินและให้ข้อคิดคติสอนใจ ผู้อ่านมากย่อมรู้มากในทุกๆ ด้าน เมื่ออ่านมากจะทำให้อ่านคล่อง อ่านเร็ว มีความสามารถกล้าแสดงออกโดยมั่นใจ เกิดความแตกฉานในความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนจนเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

5. ปัญหาของการอ่าน

การอ่านเป็นปัญหาของการเรียนการสอนมาตลอด ทำให้ผลของการเรียนรู้ไม่ดีเท่าที่ควร วิชาญ อัครวนสกุล (2545, หน้า 14-15) กล่าวถึงปัญหาจากการอ่านของเด็กวัยรุ่นไทย ซึ่งไม่ค่อยสนใจการอ่านหนังสือในเวลาว่าง ไว้ดังนี้

1. ไม่ได้รับการฝึกฝน ที่โรงเรียนต้องฟังครูมากกว่าพูดให้ครูฟัง ครูไม่ค่อยเปิดโอกาสให้อ่านหนังสือหรือเข้าห้องสมุด เพราะกลัวจะสอนเนื้อหาวิชาไม่ทัน
 2. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหนังสือ เบื่อและเอียนกับการอ่านหนังสือสอบ ไม่ได้อ่านเพราะอยากอ่าน แต่ต้องอ่านเพื่อให้ทำข้อสอบได้
 3. ขาดทักษะการอ่าน อ่านช้า
 4. ชอบฟังคนอื่นที่อ่านมาแล้วมาเล่าให้ฟังมากกว่า
- ดารกา ดันครองจันทร์ (2545, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงปัญหาในการอ่าน ซึ่งสรุปได้

ดังนี้

1. เด็กไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะได้มีโอกาสเลือกอ่านหนังสือที่ตนเองชอบ เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเรียนพิเศษ ต้องทำรายงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์หลายท่านในเวลาเดียวกัน

2. เทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันมีส่วนเบี่ยงเบนความสนใจในการอ่านออกไปเด็ก ๆ สนใจและใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3. ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่มึนนิสัยรักการอ่าน การรณรงค์ให้เด็กมึนนิสัยรักการอ่านจึงพัฒนาไปได้ช้ามาก เนื่องจากขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการรณรงค์ให้ลูกหลานมึนนิสัยรักการอ่าน ผู้ปกครองส่วนหนึ่งไม่เห็นความสำคัญของการอ่านเท่าที่ควร

4. ขาดการปลูกฝังอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา การจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาขาดครูบรรณารักษ์ มีแต่ครูที่ทำหน้าที่แทนครูบรรณารักษ์ ประกอบกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาต้องทำหน้าที่สอนและเตรียมสอนหลายวิชา มีงานพิเศษหลายอย่าง จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะจัดกิจกรรมสร้างนิสัยรักการอ่าน

5. ปัญหาจากการอ่านบางครั้งเกิดกับตัวนักเรียนเอง อ่านช้า อ่านตะกุกตะกัก ออกเสียงตัว ร ล ไม่ชัด การเบื่อหน่ายจากการทำการบ้านที่คร่อมอบหมายครั้งละมากๆ และปัญหาการอ่านที่ทำให้เด็กละเลยการอ่านมากเพราะในปัจจุบันเด็กนักเรียนหันไปนิยมเล่นเกมจากคอมพิวเตอร์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ไม่สนใจที่จะอ่านหนังสือ และโรงเรียนขาดกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กสนใจการอ่านที่สามารถจัดได้โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

6. การสร้างนิสัยรักการอ่าน

นักการศึกษาได้กล่าวถึงการสร้างนิสัยรักการอ่านไว้หลายท่าน ดังนี้

วิชาญ อัครวนสกุล (2545, หน้า 15) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนรักการอ่าน ดังนี้

1. เริ่มอ่านจากสิ่งที่เราสนใจก่อน เพราะโดยธรรมชาติคนเรามักทำอะไรที่ชอบมากที่สุดก่อนเสมอ ใครชอบกีฬา ก็อ่านหนังสือหรือคอลัมน์ข่าวกีฬา ใครชอบบันเทิงก็อ่านหนังสือ นิตยสารหรือคอลัมน์ข่าวบันเทิง การเริ่มต้นอ่านสิ่งที่ชอบมากที่สุดก่อนก็เปรียบเหมือนการเรียกน้ำย่อยเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน

2. ฝึกอ่านหนังสือทุกวัน อ่านวันละเล็กละน้อย เช่น อ่านวันละ 1 หน้า หรือ 1 ตอน 1 ฉบับ ไม่ให้เป็นภาระต่อชีวิต ถือเป็นเรื่องปกติเหมือนกับการรับประทานอาหาร ให้คิดว่า การอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ และสามารถทำได้ไม่ลำบากอะไร ต้องอ่านบ่อยๆ ถ้าอ่านทุกวันได้ยิ่งดีจนเกิดความเคยชิน

3. ฝึกอ่านหนังสือหรือเรื่องราวที่เราไม่เคยสนใจมาก่อน ทำให้จึงต้องอ่านสิ่งที่เราไม่เคยสนใจคำตอบก็คือเพื่อที่เราจะได้รับความรู้ด้านอื่นเพิ่มขึ้นเปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตมากขึ้น

4. เตือนตัวเองให้รู้จักพกหนังสือ ปากกา เมื่อเพื่อนๆ อ่านนิตยสารเล่มใดเล่มหนึ่งซึ่งไม่จบในครั้งเดียว อาจจะช่วยเหตุจำเป็นต่างๆ กันไป เสนอให้นำหนังสือนั้นๆ พกติดตัวเวลาเดินทางไปไหนมาไหน วางเมื่อไรก็ลองหยิบขึ้นมาอ่านทีละเล็กละน้อย ส่วนปากกาไว้สำหรับจดบันทึกหรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการอ่าน

ศิริอร อินทร์ตลาดชุม (2545, หน้า 12-13) ได้กล่าวถึงการสร้างนิสัยรักการอ่านสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. ฝึกรักการอ่านให้เป็นชีวิตจิตใจ ทุกครั้งที่มองเห็นหนังสือหรือวัสดุการอ่านใดก็ตามขอให้พยายามสร้างความรู้สึกว่าหนังสือเป็นเพื่อนที่ดีของเรา
 2. ฝึกสร้างนิสัยใฝ่รู้ เมื่อมีความรู้สึกที่ติดต่อการอ่าน จะเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
 3. ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างนิสัยให้แก่เด็กๆ รักการอ่านโดยสละเงินซื้อหนังสือให้แก่ลูก
 4. พ่อและแม่ต้องหมั่นสำรวจลูกน้อยอ่านหนังสืออะไร แล้วหาหนังสือประเภทนั้นๆ ให้ลูกอ่าน
 5. เลือกหนังสือที่ส่งเสริมความรอบรู้ประจำไว้ที่บ้าน หนังสือที่มีเนื้อหาสาระหลากหลายไว้ให้ลูก
 6. หาเวลาว่างพาลูกๆ ไปร้านหนังสือแทนการไปศูนย์การค้า พ่อแม่เปิดโอกาสให้ลูกเลือกหนังสือที่เขาสนใจ
 7. พ่อแม่และลูกช่วยกันจัดบรรยากาศภายในบ้านให้เหมาะแก่การอ่าน เช่น หาโต๊ะหรือเก้าอี้ที่เหมาะสมสำหรับการอ่าน
 8. พ่อแม่ควรอ่านหนังสือเล่มเดียวกับลูก การอ่านหนังสือเล่มเดียวกับลูกจะช่วยให้พ่อแม่คุยกับลูกได้สะดวกรู้เรื่องและช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กได้อีกด้วย
- สรุปได้ว่า บ้านเป็นแหล่งสำคัญในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กตั้งแต่ยังเล็ก ควรให้เด็กได้เลือกหนังสือที่ตนสนใจจะทำให้อยากที่จะอ่าน นอกจากครอบครัวแล้วทางโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะช่วยให้เด็กกระตือรือร้น

การคิดวิเคราะห์

1. ความหมายของการคิดวิเคราะห์

คิดวิเคราะห์ (analysis) หมายถึง ความสามารถในการจำแนก แยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งต่างๆ ทั้งสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์แล้วนำมาจัดระบบโดยผ่านการใคร่ครวญของสมองและสามารถตัดสินใจได้

อรพรรณ พรสีมา (2543, หน้า 24) ให้ความหมายว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะการคิดระดับกลางซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาต่อจากทักษะการคิดขั้นพื้นฐานมีการพัฒนาแง่มุมของข้อมูลโดยรอบด้านเพื่อหาเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการคิดวิเคราะห์ คือการแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล จนกระทั่งสามารถค้นพบคำตอบที่แท้จริง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาว่าทำมาจากอะไรมีองค์ประกอบอย่างไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไร เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของเรื่องราวหรือเหตุการณ์และความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

วัชรวิลา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 57) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การแสดงออก คำพูดหรือพฤติกรรมการปฏิบัติที่บ่งบอกถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างละเอียดทุกแง่มุมโดยบอก อธิบายเหตุผลประกอบเรื่องที่รู้ ระบุความคิดรวบยอด ระบุปัญหา ระบุความเชื่อมโยงของความคิดรวบยอดต่างๆ และรายละเอียดของเรื่องที่สามารถจำแนก (categorize) จำแนกแยกองค์ประกอบ ส่วนประกอบต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำคัญ เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ และประเมินผลหรือเพื่อสรุปอย่างเหมาะสม

จุฑามาศ เจริญธรรม (อ้างถึงใน ดุสิตา แดงประเสริฐ, 2549, หน้า 56) กล่าวว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์หมายถึงความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริง

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 52) ได้ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดและจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็วัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ และจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญ แก่นแท้ขององค์ประกอบหรือหลักการของเรื่องนั้นๆ สามารถอธิบายตีความสิ่งที่เห็น ทั้งที่อาจแฝงซ่อนอยู่ภายในสิ่งต่างๆ หรือปรากฏได้อย่างชัดเจนรวมทั้งหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุ ส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร อาศัยหลักการใด จนได้ความคิดเพื่อนำไปสู่การสรุปการประยุกต์ใช้ทำนายหรือคาดการณ์สิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

กู๊ด (Good, 1973, p. 680) ให้คำนิยามของทักษะการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักของการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้

ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล

จากนิยามข้างต้น สรุปความหมายของทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ข้อมูลตามความเป็นจริง เข้าใจถึงผลดีผลเสีย ตลอดจนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี การคิดวิเคราะห์เป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเป็นไปตามธรรมชาติเพื่อการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบการจัดระบบเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับและกระบวนการที่ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูล รวมถึงการสรุปอ้างอิงด้วยการ จำแนกรายละเอียด การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับมีความรู้ความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างดี

2. ความสำคัญของการสอนการคิดวิเคราะห์

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการสอนการคิดวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 มาตรฐานการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

2.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดเกณฑ์การผ่าน ช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3 จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ข้อ 4 กำหนดให้ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.4 ความจำเป็นที่จะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

อินทร์นั ปัญญา (2552, หน้า 8) เขียนบทความตามแนวคิดของ ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) ที่กล่าวถึงความจำเป็นหรือสาเหตุที่มนุษย์ต้องคิดเชิงวิเคราะห์ก็เพื่อ

1. ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินแนวคิดที่คิดขึ้นนั้น และความสามารถในการนำมาแก้ปัญหา และการตัดสินใจ

2. ช่วยให้คำนึงถึงความสมเหตุสมผลของขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ ช่วยในการสำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏและไม่ด่วนสรุปอารมณ์ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง

3. ช่วยลดการอ้างประสบการณ์ส่วนตัวเป็นข้อสรุปทั่วไป คือ ช่วยในการไม่ด่วนสรุปสิ่งใดอย่างง่าย ๆ แต่สื่อสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันจะช่วยให้ไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงตัวอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผลและปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้

4. ช่วยขุดค้นสาระของความประทับใจครั้งแรก คือ ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่นๆ ที่ถูกปิดเป็นไปจากความประทับใจครั้งแรก ทำให้มองอย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่นๆ ที่มีอยู่

5. ช่วยตรวจสอบการคาดคะเนฐานความรู้เดิม คือ ช่วยในการประมาณการความน่าจะเป็นโดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เรามี วิเคราะห์กับปัจจัยอื่นๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยเราคาดการณ์ความน่าจะเป็นได้สมเหตุสมผลมากกว่า

6. ช่วยวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ส่วนบุคคล คือ ช่วยในการหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้น โดยไม่มีอคติที่ก่อดำเนินอยู่ในความทรงจำ ทำให้เราประเมินสิ่งต่างๆ ได้อย่างสมจริงสมจัง

7. เป็นพื้นฐานการคิดในมิติอื่นๆ คือช่วยในการคิดเชิงวิเคราะห์เป็นหลักของการคิดในมิติอื่นๆ

8. ช่วยในการแก้ปัญหา คือช่วยในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ และทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นย่อมจะช่วยให้เราเมื่อพบปัญหาใดๆ ให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัญหานั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหามาตรับตรงกับประเด็นปัญหา

9. ช่วยในการประเมินและตัดสินใจ คือ การคิดเชิงวิเคราะห์ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริงหรือเหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ การคิดวิเคราะห์เป็นการช่วยให้มนุษย์มองเห็นปัญหา ทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การสอนทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนนั้น ครูผู้สอนจะต้องฝึกการคิดให้แก่ผู้เรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

เพียเจต์ (Piaget, อ้างถึงใน ทิศนา แชนมณี, 2552, หน้า 64-65) ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างไร เขาอธิบายว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้นพัฒนาการเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้ข้ามจากพัฒนาการขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งเพราะจะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็ก แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กกำลังจะพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เพียเจต์เน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ มีดังนี้

1. พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้นดังนี้

1.1 ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (sensorimotor period)

1.2 ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (preoperational period)

- 1.3 ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (concrete operational period)
- 1.4 ขั้นการคิดแบบนามธรรม (formal operational period)
2. ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่
3. กระบวนการทางสติปัญญา มีดังนี้
 - 3.1 การซึมซับหรือการดูดซึม (assimilation)
 - 3.2 การปรับและจัดระบบ (accommodation)
 - 3.3 การเกิดความสมดุล (equilibration)

บรูเนอร์ (Bruner, 1965, pp.1-54) เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (discovery learning) โดยแบ่งขั้นตอนของการเรียนรู้ 3 ขั้นใหญ่ๆ คือ ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (enactive stage) คือ เรียนรู้จากการกระทำ เช่น การอ่านออกเสียง การอ่านในใจ การเขียนอธิบายข้อความต่างๆ ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (iconic stage) เช่น ผู้เรียนสร้างมโนภาพในใจได้ คิดวิเคราะห์จากภาพแทนของจริงได้ และขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (symbolic stage) เช่น ผู้เรียนจะสามารถอ่านหนังสือหรือสัญลักษณ์ต่างๆ คิดหรือเขียนอธิบายสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ หรือ นามธรรมได้

กานเย (Gagne, อ้างถึงใน กิตนา แชมมณี, 2552, หน้า 72-76) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาในกลุ่มผสมผสานระหว่างพฤติกรรมนิยมกับพุทธินิยม (behavior cognitivist) เขาอาศัยทฤษฎีและหลักการที่หลากหลาย เนื่องจากความรู้มีหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมีความซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง กานเย ได้จัดขั้นการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก กานเยพัฒนาทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (conditions of learning) จัดประเภทของการเรียนรู้ เป็นลำดับขั้นจากง่ายไปหายากไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1. การเรียนรู้สัญญาณ (signal - learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ อยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนอง ที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มีความใกล้ชิดกับสิ่งเร้าเดิม การเรียนรู้สัญญาณ เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ

2. การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง (stimulus-response learning) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง แตกต่างจากการเรียนรู้สัญญาณ เพราะผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม เนื่องจากได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ และการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (operant conditioning) ของสกินเนอร์ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเองมิใช่รอให้สิ่งเร้าภายนอกมากระทำพฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเอง

3. การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การเคลื่อนไหว

4. การเชื่อมโยงทางภาษา (verbal association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา การเรียนรู้แบบการรับสิ่งเร้า-การตอบสนอง เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องและการเชื่อมโยงทางภาษา

5. การเรียนรู้ความแตกต่าง (discrimination learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะของวัตถุ

6. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน โดยสามารถระบุลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้พร้อมทั้งสามารถขยายความรู้ไปยังสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยเห็นมาก่อนได้

7. การเรียนรู้กฎ (rule learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป และตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำการเรียนรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กันได้

8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving) เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา โดยการนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาใช้ การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียน เป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

งานเยได้เสนอรูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบโดยพยายามเชื่อมโยงการจัดสภาพการเรียนการสอนอันเป็นสภาวะภายนอกตัวผู้เรียนให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ภายในซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองของคนเรา งานเยอธิบายว่าการทำงานของสมองคล้ายกับการทำงานของคอมพิวเตอร์ งานเยได้เสนอระบบการสอน 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจ (gaining attention) เป็นขั้นที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งยั่วยุภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนเองด้วย ครูอาจใช้วิธีการสนทนา ชักถาม ทายปัญหา หรือมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัว และมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์ (informing the learner of the objective) เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นโดยเฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนเองได้ นอกจากนั้นยังสามารถช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (stimulating recall of prerequisite learned capabilities) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิด

การเรียนรู้ความรู้อื่นๆ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเรียนรู้ความรู้อื่นๆ ต้องอาศัยความรู้เก่าเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ (presenting the stimulus) เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมมาประกอบการสอน

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ (providing learning guidance) เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวเอง ครูอาจแนะนำวิธีการทำกิจกรรม แนะนำแหล่งค้นคว้าเป็นการนำทาง ให้แนวทางให้ผู้เรียนไปคิดเอง เป็นต้น

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ (eliciting the performance) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เป็นขั้นที่ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกว่ามีความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร และเพียงใด

ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมตามจุดประสงค์ (assessing the performance) เป็นขั้นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด ซึ่งอาจทำการวัดโดยใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน หรือการสัมภาษณ์ แล้วแต่ว่าจุดประสงค์นั้นต้องการวัดพฤติกรรมด้านใด แต่สิ่งที่สำคัญคือ เครื่องมือที่ใช้วัดจะต้องมีคุณภาพมีความเชื่อถือได้ และมีความเที่ยงตรงในการวัด

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำการถ่ายโอนการเรียนรู้ (enhancing retention and transfer) เป็นการสรุป การย้ำ ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ ผังแน่นขึ้น กิจกรรมในขั้นนี้อาจเป็นแบบฝึกหัด การให้ทำกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งการให้ทำการบ้าน การทำรายงาน หรือหาความรู้เพิ่มเติมจากความรู้ที่ได้ในชั้นเรียน

สรุปได้ว่า เพียเจต์ (Piaget) มีความคิดว่า พัฒนาการด้านการคิดของเด็กนั้น เป็นไปตามพัฒนาการด้านสติปัญญา ตามลำดับขั้นตอนจากการสัมผัส การปฏิบัติตามความคิด การคิดแบบรูปธรรมและการคิดแบบนามธรรม บรุนเนอร์ (Bruner) เชื่อว่ามนุษย์เลือกเรียนรู้จากสิ่งที่สนใจ จากความคิด จากสัญลักษณ์และนามธรรมและกานเย (Gagne) มีความคิดว่า การเรียนรู้ของมนุษย์มีหลายประเภท ใช้ความเข้าใจต่างกัน ทฤษฎีการเรียนรู้ของ กานเย (Gagne) เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการจดจำที่ยั่งยืนให้กับผู้เรียน ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้สิ่งที่เรียนอย่างดี รวดเร็วและจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน นอกจากนั้นผู้เรียน ยังได้เพิ่มพูนทักษะในการจัดระบบข้อมูล สร้างความหมายอันเป็นผลให้เกิดความคิดวิเคราะห์ต่อสิ่งที่ได้รับจนเกิดความรู้ที่ยั่งยืน

4. คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์

อินทรีตัน ปัญญา (2552, หน้า 7) เขียนบทความจากแนวความคิดของไอแซค ฝักซาว (2547) ซึ่งได้กล่าวถึงผู้ที่จะเป็นนักคิดวิเคราะห์ที่ดีต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้รับข้อมูลแล้วไม่ด่วนสรุป ผู้คิดจะต้องตีความข้อมูลที่ได้ให้กระจ่างเสียก่อน โดยเริ่มจาก การกำหนดนิยามของสิ่งที่จะคิดให้ตรง จากนั้นจึงตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยพิจารณาจากสิ่งที่สื่อความหมายสัมพันธ์กัน สิ่งที่ละไว้ สิ่งที่ซ่อนนัย (implication) และความสัมพันธ์ของเหตุผล ในปัจจุบันคนในสังคมจำนวนมากไม่น้อยกำลังถูกหลอกให้หลงเชื่อสิ่งที่ไม่ใช่เหตุผล โดยการอ้างเหตุผลที่ไม่ถูกต้องแต่ดูเหมือนถูกต้องซึ่งในปรัชญาเรียกว่า "การใช้เหตุผลวิบัติ" (fallacy)

2. เป็นผู้ไม่ด่วนแก้ปัญหาแต่มีการตรวจสอบให้แน่ชัดว่าปัญหาที่แท้จริง คืออะไร เสียก่อน อาจใช้เทคนิค Why-Why Analysis คือ การถามทำไมไปเรื่อย ๆ อย่างน้อย 5 คำถาม

3. เป็นนักตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ที่ดี ซึ่งอาจเป็นคำถามในลักษณะต่อไปนี้

1) คำถามแบบ "5Ws 1 H" คือ what (มันคืออะไร) who (ใครเกี่ยวข้องบ้าง) where (มันเกิดที่ไหน) when (มันเกิดเมื่อไร) why (ทำไมจึงเกิดขึ้น) และ how (มันเป็นอย่างไร)

2) คำถามเชิงเงื่อนไข (conditions) โดยถามในลักษณะ "ถ้า.....จะเกิด....." (if.....then)

3) คำถามเกี่ยวกับจำนวน (number) หรือความถี่ (frequencies) เช่น เหตุการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นกี่ครั้งแล้ว หรือมีความถี่แค่ไหน

4) คำถามเกี่ยวกับลำดับความสำคัญ (priority) เช่น เราควรทำอะไรก่อน-หลัง

5) คำถามเชิงเปรียบเทียบ (comparative) เช่น สุขภาพกับความสุขอะไรสำคัญกว่ากัน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวีชวา เล่าเรียนตี (อ้างถึงใน ดุสิตา แดงประเสริฐ, 2549, หน้า 59-60) กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

1. มีความรอบคอบและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2. มีความสามารถในการอ่านและเลือกให้เหตุผลได้ทันที

3. ยึดเป้าหมายเป็นหลักในการคิดแก้ปัญหา

4. สามารถใช้ความรู้เดิมและใช้ค้ำงาย ๆ ในการอธิบายสาระความรู้ที่ยากให้เข้าใจง่าย

5. สามารถแยกประเด็นย่อยจากปัญหาใหม่ เสนอวิธีแก้ปัญหาได้หลายวิธี

6. กระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบและความหมายของสิ่งต่าง ๆ

7. สามารถนำความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องมาใช้แก้ไขปัญหาได้

8. มีความอดทนและแสวงหาวิธีแก้ปัญหาอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ

สรุปได้ว่า ผู้ที่จะเป็นนักคิดที่ดี จะต้องมียุทธศาสตร์ในเรื่องของความเป็นคนช่างสังเกต กระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น และมีความรู้ความสามารถด้านการแยกแยะ แจกแจง มีความรอบคอบในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

5. เทคนิคกระบวนการคิดวิเคราะห์

การคิดอย่างมีประสิทธิภาพ มิใช่เกิดขึ้นได้เองตามกาลเวลา แต่ต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่ทำให้เกิดการคิด ผลของการคิดจะแสดงออกมาทางการพูด การเขียนหรือท่าทางที่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นรู้ได้ การพัฒนาความสามารถการคิดจึงควรใช้เทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วย เพื่อให้กระบวนการทางสมองพัฒนาขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ เช่น เทคนิคการใช้คำถาม เทคนิคหมวก 6 ใบ เทคนิคการใช้ผังกราฟิก เทคนิคการใช้รูปภาพ เทคนิคการใช้นิทาน/เรื่องเล่า เทคนิคการใช้สถานการณ์/ปัญหา ฯลฯ เทคนิคการใช้คำถามเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความคิดของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 62) กล่าวว่า การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นกระบวนการคิด คนที่จะคิดได้ดีต้องเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี บุคคลที่จะคิดได้ดีจะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานในการคิด บุคคลจะมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่นำมาช่วยในการคิดทั้งสิ้น การสอนให้คิดควรให้ผู้เรียนรู้จักคัดเลือกข้อมูล ถ่ายทอดรวบรวม และจำข้อมูลต่างๆ สมองของมนุษย์จะเป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสาร และสามารถแปลความข้อมูล ข่าวสาร และสามารถนำมาใช้อ้างอิง การเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี จะต้องสอนให้เป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารที่ดีและเป็นนักคิดที่ดีด้วย กระบวนการสอนภาษาจึงต้องสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีทักษะการคิด นำข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการฟังและการอ่านนำมาสู่การฝึกทักษะการคิด นำการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนมาสอน ในรูปแบบบูรณาการทักษะ การเขียนต้องใช้กระบวนการคิดในการวิเคราะห์ การแยกแยะ การสังเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ ผู้เขียนจะนำความรู้และประสบการณ์สู่การคิดและแสดงออกตามความคิดของตนเสมอ ต้องเป็นผู้อ่านและผู้ฟังเพื่อรับรู้ข่าวสารที่จะนำมาวิเคราะห์และสามารถแสดงทรรศนะได้

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 54) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดระดับสูง จึงเป็นกระบวนการ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะวิเคราะห์ว่าจะวิเคราะห์อะไร กำหนดขอบเขตและนิยามของสิ่งที่จะคิดให้ชัดเจน เช่น จะวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาเกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของเรา

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ว่าต้องการวิเคราะห์เพื่ออะไร เช่น เพื่อจัดอันดับ เพื่อหาเอกลักษณ์ เพื่อหาข้อสรุป เพื่อหาสาเหตุ เพื่อหาแนวทางแก้ไข

3. พิจารณาข้อมูลความรู้ ทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และจะใช้หลักความรู้ไหน ควรใช้ในการวิเคราะห์อย่างไร เช่น จะจำแนกหรือจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม จะใช้เกณฑ์

อะไรจำแนก เช่น เกณฑ์สิ่งมีชีวิตกับไม่มีชีวิต หรือเกณฑ์สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

4. สรุปและรายงานผลการวิเคราะห์ที่ได้เป็นระบบระเบียบชัดเจน

การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล ตลอดจนการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

เทคนิคการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้คือ 5 W 1 H

What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น

เกิดอะไรขึ้นบ้าง

มีอะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้

หลักฐานที่สำคัญที่สุด คือ อะไร

สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ คือ อะไร

Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ

เรื่องนี้เกิดขึ้น ที่ไหน

เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้น ที่ใด มากที่สุด

When (เมื่อใด) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้น

เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้น เมื่อใด

เวลาใด บ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้

Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น

Who (ใคร) บุคคลสำคัญเป็นตัวประกอบหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ

ทั้งด้านบวกและด้านลบ

How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด

เขาทำสิ่งนี้ได้ อย่างไร

ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่า เกิดขึ้นได้ อย่างไรบ้าง

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้ อย่างไร

มีหลักในการพิจารณาคณิต อย่างไรบ้าง

การคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 5 W 1 H จะสามารถช่วยให้เรียงความชัดเจนในแต่ละเรื่องที่กำลังคิดเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้น ในบางครั้งการเริ่มคิดวิเคราะห์ อาจเริ่มต้นด้วยการใช้คำถามจาก 5 W 1 H ตามตัวเอง

นอกจากการใช้เทคนิค 5 W 1 H แล้วยังใช้เทคนิค PMI (Plus, Minus, Interesting) ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 290) กล่าวว่า เป็นเทคนิคที่ใช้กระตุ้นการคิดของผู้เรียนให้รู้จักคิดในเรื่องราวต่างๆ หลายแง่มุม ผูกคิดถึงสิ่งต่างๆ ทั้ง 2 ด้าน คือทั้งด้านบวกและด้านลบ

เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบ ตลอดจนใช้ในการศึกษาความคิดต่างๆ ของคนอื่นที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกันแล้วค้นหาความคิดที่ดี ที่น่าสนใจศึกษา

P : Plus หมายถึง การฝึกให้คิดถึงสิ่งนั้น (เหตุการณ์ เรื่องราว สิ่งของ บุคคล) ในด้านดี ด้านผลประโยชน์ ความมีคุณค่าของสิ่งนั้น หรือศึกษาความคิดในด้านดีของคนที่มีต่อสิ่งๆ หนึ่ง

M : Minus หมายถึง การคิดถึงสิ่งนั้นในด้านลบ ด้านไม่ดี ความไม่เป็นประโยชน์ ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โทษของสิ่งนั้นหรือการศึกษาความคิดของคนที่มีต่อสิ่งๆ หนึ่งในด้านลบ

I : Interesting หมายถึง การศึกษาความคิดทั้งสองด้านแล้วค้นหาว่าความคิดใดที่น่าสนใจนำมาศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งเป็นการประมวลความคิดทั้งสองด้านแล้วนำมาวิเคราะห์สามารถสรุปและตัดสินใจได้ว่า ควรเลือกปฏิบัติอย่างไร

สรุปได้ว่า การจะเป็นคนที่คิดวิเคราะห์ จะต้องคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบ โดยใช้หลักฐานที่มีเหตุผลหรือข้อมูลที่เป็นจริงมาเชื่อถือมาใช้ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหา มีการกำหนดสิ่งที่จะวิเคราะห์รวมทั้งมีจุดประสงค์อย่างชัดเจน การวิเคราะห์ปัญหาได้ถูกต้อง การประเมินความคิดเห็นต่างๆ ได้อย่างเที่ยงตรงเทคนิคการคิดรูปแบบต่างๆ สามารถที่จะฝึกและพัฒนาให้ผู้เรียน ได้คิดแล้วนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเลือกได้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก

6. ทักษะการคิดวิเคราะห์

บลูม (Bloom, 1957, pp. 201-207) ได้กล่าวถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ว่าประกอบด้วยทักษะสำคัญๆ 3 ด้าน ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ (analysis of element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่า สิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุด ประกอบด้วย

1.1 วิเคราะห์ชนิด เป็นการให้นักเรียนวินิจฉัยว่า สิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นๆ จัดเป็นชนิดใด ลักษณะใด เพราะเหตุใด เช่น ข้อความนี้ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) เป็นข้อความชนิดใด ต้นผักชีเป็นพืชชนิดใด ม้านำเป็นพืชหรือสัตว์

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญเป็นการค้นหาสาระสำคัญ ข้อความหลัก ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย ของสิ่งต่างๆ เช่น

- สาระสำคัญของเรื่องคืออะไร
- ควรตั้งชื่อเรื่องนี้ว่าอะไร
- การปฏิบัติเช่นนั้นเพื่ออะไร

1.3 วิเคราะห์เลขณัย เป็นการมุ่งค้นหาสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้น หรืออยู่เบื้องหลังสิ่งที่เห็น ซึ่งมีได้บ่งบอกตรงๆ แต่มีร่องรอยของความจริงซ่อนเร้นอยู่ เช่น สมทรงเป็นป่าของฉันท (จึงหมายความว่า สมทรงเป็นผู้หญิง)

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (analysis of relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร สัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกันได้แก่

2.1 วิเคราะห์ชนิดของความสัมพันธ์

มุ่งให้คิดว่าเป็นความสัมพันธ์แบบใดมีสิ่งใดสอดคล้องกันหรือไม่สอดคล้องกันมีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และมีสิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เช่น ลิง นก เป็น เสือ สัตว์ชนิดใดที่ไม่เข้าพวก

2.2 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์

- สิ่งใดเกี่ยวข้องมากที่สุด สิ่งใดเกี่ยวข้องน้อยที่สุด
 - สิ่งใดสัมพันธ์กับสถานการณ์ หรือเรื่องราวมากที่สุด
 - การเรียงลำดับมากน้อยของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรียงลำดับความรุนแรง จำนวน โกล้-ไกล มาก-น้อย หนัก-เบา ใหญ่-เล็ก ก่อน-หลัง

2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนความสัมพันธ์

- เมื่อเกิดสิ่งนี้แล้ว เกิดผลลัพธ์อะไรตามมาบ้างตามลำดับ
 - การเรียงลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ วงจรของสิ่งต่างๆ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาตามลำดับขั้นตอน เช่น วิเคราะห์วงจรของฝน ฟ้าแลบ

- ผลสุดท้ายจะเป็นอย่างไร

2.4 วิเคราะห์จุดประสงค์และวิธีการ

- การกระทำแบบนี้เพื่ออะไร การทำบุญตักบาตร (สุขใจ)
 - เมื่อทำอย่างนี้แล้วจะเกิดสัมฤทธิ์ผลอะไร ออกกำลังกายทุกวัน (แข็งแรง)
 - ทำอย่างนี้มีเป้าหมายอะไร

2.5 วิเคราะห์สาเหตุและผล

- สิ่งใดเป็นสาเหตุของเรื่องนี้
 - หากไม่ทำอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างไร
 - หากทำอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างไร
 - ข้อความใดเป็นเหตุผลแก่กัน หรือขัดแย้งกัน

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ในรูปอุปมาอุปไมย เช่น

- บินเร็วเหมือนนก
 - ซ้อนคู่ซ่อม ตะปูจะคู่อะไร
 - ควายอยู่ในนา ปลาอยู่ในน้ำ

3. การคิดวิเคราะห์เชิงหลักการ (analysis of organizational principles) หมายถึงการค้นหาโครงสร้างระบบ เรื่องราว สิ่งของและการทำงานต่างๆ ว่า สิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น เนื่องจากอะไร มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไรหรือยึดถือ

คติใด มีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์หลักการเป็นการวิเคราะห์ที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุด การที่จะวิเคราะห์เชิงหลักการได้ดี จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ดีเสียก่อน เพราะผลจากความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง เป็นการค้นหาโครงสร้างของสิ่งต่างๆ เช่น

- การทำวิจัยมีกระบวนการทำงานอย่างไร
- สิ่งนี้บ่งบอกความคิดหรือเจตนาอะไร
- คำกล่าวนี้มีลักษณะอย่างไร (ชวนเชิญ โฆษณาชวนเชื่อ)
- โครงสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างไร

3.2 วิเคราะห์หลักการ เป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่างๆ แล้วสรุปเป็นคำตอบหลักได้

- หลักการเรื่องนี้มีว่าอย่างไร
- เหตุใดความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่มีที่ท่าจะยุติลงได้
- หลักการในการสอนของครูควรเป็นอย่างไร

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 23-24) ได้จำแนกทักษะการคิดวิเคราะห์ไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช สัตว์ ชาว ข้อความ หรือเหตุการณ์ เป็นต้น 2) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยการระบุนความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่าง ข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง 3) การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์สำคัญในเรื่องนั้นๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด

ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะ ข้อมูลตามความเป็นจริง เข้าใจถึงผลดีผลเสีย การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ สิ่งที่จะนำมาใช้หรือประกอบการคิดวิเคราะห์ ได้แก่ วิเคราะห์วัตถุประสงค์ วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์บุคคล วิเคราะห์ข้อความ วิเคราะห์จากการกระทำ วิเคราะห์ข่าว เป็นต้น ผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ดีจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหา องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์จากเรื่องที่ได้รับรู้

7. บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคิดโดยใช้คำถาม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้เกิดกิจกรรมนั้นสำเร็จผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ (2546, หน้า 79) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ดังนี้

1) ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดในการถามและตอบ โดยให้นักเรียนตั้งคำถามและฝึกตอบคำถาม

2) ครูเป็นผู้ให้การหนุนกำลัง เมื่อนักเรียนถามมากก็จะให้แรงหนุนยอมรับในคำถามนั้น กล่าวชมและช่วยปรับปรุงภาษาในคำถามเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในคำถามได้กระจ่างดียิ่งขึ้น

3) ครูเป็นผู้ทวนกลับ ครูจะเป็นผู้ทบทวนแต่ไม่มากนัก เพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีความเข้าใจอย่างไรบ้าง อาจตั้งคำถามนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนไปแล้ว ก่อนที่จะเรียนบทต่อไป

4) ครูเป็นผู้แนะนำและกำกับ ครูจะชี้ทางเพื่อให้เกิดความคิดตามแนวทางที่ถูกต้อง เป็น ผู้กำกับควบคุมเมื่อนักเรียนออกนอกกลุ่มนอกทาง

5) ครูเป็นผู้จัดระเบียบ ครูดำเนินการจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมกับวิธีการสอน สร้างบรรยากาศให้เหมาะสม โดยจัดเป็นกลุ่มหรือชั้น เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

6) ครูเป็นผู้สร้างแรงจูงใจ ครูช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียน

7) ครูควรเป็นผู้เลือกบทเรียนและอุปกรณ์การสอน เพราะครูเป็นผู้รู้ดีว่าปัญหาใดควรศึกษา หรือน่าสนใจ ครูต้องเตรียมตัวล่วงหน้า

8) ครูควรให้ผู้เรียน ได้มีส่วนในกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดเวลา ครูต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนคิด ทำ และร่วมกันอภิปราย

9) ครูควรเลือกใช้คำถามให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีความสามารถอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ไม่ละเลยนักเรียนที่มีความสามารถต่ำ

10) ให้นักเรียนได้ดำเนินการหาคำตอบตามความต้องการไม่แสดงความไม่พอใจหรือบังคับเคี่ยวเข็ญเมื่อนักเรียนตอบไม่ถูกใจ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 306-307) กล่าวถึงบทบาทของครูในการสอนคิดไว้ดังต่อไปนี้

1) ครูต้องมีความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิด นิยามของการคิดและมีทักษะในการสอนให้คิด

2) ครูต้องกระตุ้นยั่วยุให้นักเรียนเกิดความสงสัย เกิดปัญหาและอยากค้นหาคำตอบ

3) ครูเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นคว้าและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

4) ครูสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ที่เชื่อถือได้ ให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล

5) ครูลดบทบาทในการเป็นผู้สอน ผู้บอก ผู้บรรยาย ผู้เฉลย ผู้สรุป ให้นักเรียนเป็นผู้พบคำตอบด้วยตนเอง แต่ถ้าปัญหานั้นยากเกินไป ควรใช้วิธีการแนะนำหรือบอกไป

6) ครูให้การเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ฟังที่ดี และตั้งใจฟังคำถามของผู้เรียน

7) ครูสร้างความอบอุ่น ความเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ

8) ให้โอกาสนักเรียนคิดอย่างทั่วถึง โดยใช้วิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย

สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ (2546, หน้า 74) กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการใช้คำถาม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สังเคราะห์หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 241-242) ได้กล่าวถึงลักษณะของคำถามที่ดีเพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจ ดังนี้

- 1) ถามสั้น มีความหมายชัดเจน มีความสมบูรณ์ ภาษาง่าย เป็นที่เข้าใจกันทั่วอย่าถามเยิ่นเย้อ
- 2) คำถามน่าสนใจ เป็นคำถามที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวหรืออยู่ในความสนใจใคร่รู้ ควรหลีกเลี่ยงคำถามที่มีคำตอบใช่กับไม่ใช่
- 3) คำถามที่ดีควรเป็นคำถามที่มีคำตอบที่หลากหลาย เป็นคำตอบที่เปิดโอกาสให้นักเรียนหลายคนหรือทุกคนได้ตอบคำถามหนึ่งๆ อาจมีคำตอบอย่างน้อย 7 คำตอบ
- 4) ถามตรงประเด็น เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ครูบางคนตั้งคำถามนักเรียนทั้งๆ ที่รู้คำตอบที่อยู่แล้ว
- 5) คำถามชวนให้คิดและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดก่อนที่จะตอบ
- 6) ส่งเสริมการคิดระดับสูง เป็นคำถามที่ให้นักเรียนคิดเชิงนามธรรมโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือคำอธิบายเพื่อนำไปสรุปหาความสัมพันธ์ อ้างอิง เปรียบเทียบ หาเหตุผล

นิรมล ศตวุฒิ (2548, หน้า 90) กล่าวถึงคำถามเพื่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ (critical thinking) เป็นทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกและพัฒนาจนทำได้เป็นนิสัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถขยายความรู้ ประสบการณ์และความคิดของตัวเองให้กว้างขวางและลึกซึ้ง วิธีการที่จะฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้วิธีหนึ่งก็คือการถามให้คิด คำถามที่ใช้สำหรับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ สามารถดำเนินการเป็นลำดับตามระดับของพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) คือ การมีความรู้ การมีความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เพราะพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยเน้นผลปัญญา (intellectual outcomes)

จินดา คงแก้ว (2550, หน้า 1) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมให้บรรลุจุดประสงค์มีหลายวิธีด้วยกัน สำหรับวิธีการที่จะฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้วิธีหนึ่งก็คือการถามให้คิด คำถามที่ใช้สำหรับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดให้แก่ผู้เรียน สามารถตอบคำถามจากเนื้อหาที่อ่านนำไปสู่การคิดหาเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์และประเมินค่า

เอกสารที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความพึงพอใจไว้ ดังนี้

1. ความหมายของความพึงพอใจ

สำเร็จ แหงกระโทก (2545, หน้า 59) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ปราศจากความรู้สึกที่เป็นทุกข์ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า บุคคลต้องได้รับการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของบุคคลและการได้รับการตอบสนอง

กฤษณ์กมล กมลลาคน์ (2546, หน้า 17) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ การที่มีความรู้สึกดี เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล โดยอาจแบ่งตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจได้ 2 แบบ คือ ความพึงพอใจที่เกิดจากปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และความพึงพอใจที่เกิดจากปัจจัยระดับสูง ได้แก่ ความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองความรู้สึกภายใน เช่น ความรู้สึกรัก ชอบ โกรธเกลียด เป็นต้น

ชุตินา เทียงคำ (2547, หน้า 19) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้นๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

กฤษณ์ รื่นรมย์, เพลินทิพย์ โกเมศโสภา, และ สาวีภา อุณหันธ์ (2547, หน้า 98) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่แต่ละบุคคลแสดงออกถึงความยินดีจากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือการบริโภคสินค้า ซึ่งคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้นเท่ากับหรือสูงกว่าระดับความคาดหวังของคนๆ นั้น ในทางตรงข้ามผลจากการใช้สินค้าหรือการได้รับบริการนั้นต่ำกว่าความคาดหวัง ของบุคคลนั้นย่อมจะเกิดความไม่พอใจ

ทิพย์วรรณ ศรีปรีชา (2550, หน้า 56) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของมนุษย์ มีความสัมพันธ์กับโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความหมายของสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดีเลว พอใจไม่พอใจ สนใจไม่สนใจ เป็นต้น

โคมิก (Cormick, 1977, Unpaged) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพความต้องการต่างๆ ที่ได้รับการตอบสนอง

กู๊ด (Good, 1973, p. 161) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องานนั้นๆ ในเชิงบวก

บาร์สกี (Barsky, 1995, p. 2) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ทัศนคติด้านบวกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการ เป็นความรู้สึกสนุกสนาน สบายใจ ยินดี ยินดี ตื่นเต้น แต่ถ้าหากว่าไม่มีความพึงพอใจ ก็จะก่อให้เกิดความผิดหวัง ทั้งความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้เข้ารับบริการ รวมถึงองค์กรนั้นๆ ด้วยซึ่งความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการนั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ ที่ผู้เข้ารับบริการได้รับ จากบริการนั้นๆ ซึ่งหากมีความพึงพอใจมาก จะส่งผลให้ผู้เข้ารับบริการกลับมาใช้บริการอีกครั้งหนึ่งที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบหรือเกี่ยวข้องกับเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก ความปลื้มปิติ ยินดี หากสิ่งที่เข้ามากระทบตรงกับความต้องการ ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จะเกิดความชอบ ความรัก ความพึงพอใจ ถ้าสิ่งที่เข้ามาไม่ตรงกับความต้องการ จะเกิดความรู้สึกไม่พอใจ และจะไม่ใช้หรือรับบริการอีก ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันตามความคาดหวังที่ตั้งไว้

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

อับราฮัม มาสโลว์ (Maslow, 1968, pp. 69-80) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษเป็นผู้วางรากฐานจิตวิทยามนุษยนิยม เขาได้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาเป็นอันมาก ทฤษฎีของเขามีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า การตอบสนองแรงขับเป็นหลักการเพียงอันเดียวที่มีความสำคัญที่สุดซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ เขาได้สร้างทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ

- 1) มนุษย์มีความต้องการตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด トラบใดที่ยังมีชีวิตอยู่
- 2) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นจึงจะมีอิทธิพลจูงใจต่อไป
- 3) ความต้องการของคนซ้ำซ้อนกัน บางทีความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วยังไม่สิ้นสุดก็เกิดความต้องการด้านอื่นขึ้นอีก
- 4) ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากต่ำไปสูงตามลำดับความสำคัญ ในเมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นสูงก็จะตามมา
- 5) ความต้องการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง

Maslow แบ่งลำดับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เรียกว่า Hierachy of Needs มี 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยและการพักผ่อน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (security or safety needs) เป็นความต้องการ ที่จะป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายหรือถูกแย่งชิงสิ่งของที่เป็นเจ้าของ

ขั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม (social or belongingness needs) เป็นความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นและมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น

ขั้นที่ 4 ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (esteem or status needs) เป็นความต้องการ มีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะเข้าใจและรู้จักตนเอง หรือความต้องการประจักษ์ในตนเอง (self- realization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่อยากจะทำอะไรให้สำเร็จตามความนึกคิดของตนเอง

เฮอริชเบอร์ก (Herzberg, 1959, pp. 113-115) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล เขาได้ศึกษาถึงความต้องการของคนในองค์กร หรือการจูงใจจากการทำงาน โดยเฉพาะเจาะจง โดยศึกษาว่าคนเราต้องการอะไรจากงานคำตอบก็คือ บุคคลต้องการความสุขจากการทำงาน ซึ่งสรุปได้ว่าความสุขจากการทำงานนั้น เกิดมาจากความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจในงานที่ทำโดยความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจในงานที่ทำนั้น ไม่ได้มาจากกลุ่มเดียวกัน แต่มีสาเหตุมาจากปัจจัย 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (motivational factors) และปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขศาสตร์ (maintenance or hygiene factors)

1. ปัจจัยจูงใจ (motivational factor) เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการงาน เพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานที่ปฏิบัติเป็นตัวกระตุ้น ทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นปัจจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการภายในของบุคคลได้ด้วย ได้แก่

1.1 ความสำเร็จในงานที่ทำของบุคคล (achievement) หมายถึงการที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบความสำเร็จอย่างดี เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ

1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (recognition) หมายถึงการได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอรับคำปรึกษาหรือ จากบุคคลในหน่วยงาน การยอมรับนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชยแสดงความยินดี การให้กำลังใจ

1.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (the work itself) หมายถึงงานที่น่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำทลายให้ลงมือทำ หรือเป็นงานที่มีลักษณะสามารถกระทำได้ตั้งแต่ต้นจนจบโดยลำพังแต่ผู้เดียว

2. ปัจจัยคำจุน (hygiene factor) เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

ธอร์นไดค์ (Thorndike อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2552, หน้า 51) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก (trial and error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจ มากที่สุด ธอร์นไดค์ ได้กำหนดกฎแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เขียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวรถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้

3) กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำไปใช้บ่อย หากไม่นำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

4) กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จะไม่อยากจะเรียนรู้ ดังนั้นการได้รับผลที่พึงพอใจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

จากทฤษฎีของมาสโลว์ ชี้ให้เห็นถึงความต้องการของมนุษย์ในการต้องการสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการในด้านทางกาย ความปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความต้องการที่จะเข้าใจและรู้จักตนเอง จะเกิดความพึงพอใจก็ต่อเมื่อความต้องการถูกตอบสนอง ส่วนแนวคิดของเฮอริซเบอร์ก เป็นปัจจัยกระตุ้น แรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานจนประสบผลสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธอร์นไดค์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนเกิดความพึงพอใจที่จะเรียนรู้

3. ประโยชน์ของความพึงพอใจ

แคทซ์, และคนอื่นๆ (Katz, et al. อ้างถึงใน สโรชบัล เจริญใจ, 2549, หน้า 78-79) ได้ให้คำอธิบายแบบแผนการใช้สื่อ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

- 1) สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งจะก่อให้เกิด
- 2) ความต้องการและจำเป็นของบุคคล และเกิดมี
- 3) ความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่
- 4) การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ กัน อันก่อให้เกิดผลคือ
- 5) การได้รับความพึงพอใจที่ต้องการและ
- 6) ผลอื่นๆ ที่ตามมาซึ่งอาจจะไม่ใช่ผลที่ตั้งเจตนาไว้ก็ได้

จากองค์ประกอบต่างๆ ข้างต้นทำให้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับสังคมที่มีบทบาทในการกำหนดความต้องการและความพึงพอใจของบุคคลได้ว่า

1) บุคคลได้รับแรงดัน ความตึงเครียด ความขัดแย้งทางสังคมทำให้บุคคลต้องการผ่อนคลายแรงกดดันต่างๆ โดยการบริโภคสื่อ

2) สถานการณ์ทางสังคมเป็นตัวสร้างปัจจัยบุคคลต้องตระหนักในปัญหาจึงมีความต้องการที่จะแสวงหาข่าวสารจากสื่อ

3) โอกาสที่ปัจเจกบุคคลจะได้รับการตอบสนองความพึงพอใจตามความต้องการจากสถานการณ์ทางสังคมมีน้อยมาดั่งนั้นสื่อจะเป็นตัวเสริมหรือทดแทนบริการต่างๆ ที่ขาดหายไปจากสังคม

4) การบริโภคข่าวสารจากสื่อทำให้สอดคล้องกับค่านิยม การเป็นสมาชิกและการเสริมย้ำความเชื่อของสังคม

5) สถานการณ์ทางสังคมจัดขอบเขตของความคาดหวัง ความคล้ายคลึงกันการเปิดรับสื่อจะเป็นตัวสนับสนุนการเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมของกลุ่มในสังคมโดยแนวความคิดนี้สามารถอธิบายได้ว่า สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิดความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล และเกิดมีความคาดหวังหรือการคาดคะเนความพอใจที่ได้จากสื่อหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่การเปิดรับสื่อหรือแหล่งสารอื่นๆ ในรูปแบบและโอกาสที่มีความแตกต่างกันออกไปยังผลที่ตามมาคือ การได้รับความพอใจตามที่ต้องการและผลอื่นๆ ที่อาจไม่ใช่ผลดังที่มุ่งหวังไว้ ทั้งหมดนี้เป็นตรรกะที่อยู่เบื้องหลังการพิจารณาตรวจสอบถึงเรื่อง "การใช้สื่อและความพึงพอใจ" ตามแบบจำลองของแคทซ์ (Katz) และคนอื่นๆ ดั่งนั้นทฤษฎีหรือแบบจำลองนี้จึงเป็นการอธิบายพฤติกรรมของการใช้สื่อว่า มีความสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์และการสนองความพึงพอใจของมนุษย์ จึงอาจกล่าวได้ว่า บุคคลสามารถอธิบายถึงความสนใจหรือแรงจูงใจของตนเองในเรื่องต่างๆ ได้ต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องและความแตกต่างระหว่างทฤษฎีนี้กับแบบอย่างในการดำรงชีวิตของหมู่คณะหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม

จากข้อความข้างต้น ประโยชน์ของความพึงพอใจเป็นการตอบสนองในด้านความพอใจและไม่พอใจต่อสื่อที่นำมาให้บริการต่างๆ สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิดความต้องการ ความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไปของบุคคล และเกิดมีความคาดหวังหรือการคาดคะเนความพอใจที่ได้จากสื่อหรือแหล่งข่าวสารอื่นๆ แล้วนำไปสู่การเปิดรับสื่อหรือแหล่งสารอื่นๆ

4. ตัวแปรสำคัญในทฤษฎีการใช้ความพึงพอใจ

สโรธบอล เจริญใจ (2549, หน้า 81-82) ได้กล่าวถึงตัวแปรสำคัญในทฤษฎีการใช้ความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

1. ความพึงพอใจจากสื่อ เมื่อเราพูดถึงความพึงพอใจจากสื่อมักจะนึกถึง "ความพึงพอใจซึ่งเราได้รับจากการเปิดรับสื่อ" แต่ที่จริงแล้วในความพึงพอใจจากสื่อสามารถตีความหมาย 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

1.1 ความพึงพอใจที่บุคคลแสวงหาจากสื่อ (gratification sought) เป็นการมองในแง่ผลของความเชื่อ หรือความคาดหวังของบุคคลตลอดจนการประเมินค่าเกี่ยวกับความพึงพอใจที่สื่อจะพึงให้กันได้อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคคลเปิดรับสื่อหรือเนื้อหาประเภทต่างๆ นักทฤษฎีหลายท่านเรียกความพึงพอใจที่บุคคลแสวงหาจากสื่ออย่างหนึ่งว่า ความพึงพอใจที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากสื่อหรือ perceived gratification obtained

1.2 ความพึงพอใจที่บุคคลได้รับจากสื่อ (gratification obtained) เป็นการมองในแง่ผลที่บุคคลได้รับหลังจากการเปิดรับสื่อ หรือเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งย้อนกลับไปสนับสนุนหรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิม

2. ความคาดหวังและการประเมินค่าความคาดหวัง (expectancy) ได้แก่ การตระหนักว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีหน้าที่หรือคุณสมบัติเฉพาะตัว หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ความคาดหวังที่บุคคลมีต่อสื่อก็คือ ความเชื่อของบุคคลที่ว่าสื่อนั้นมีศักยภาพพอที่จะให้ความพึงพอใจแก่ตนและเป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลเปิดรับสื่อนั้น ส่วนการประเมินค่า (evaluation) ได้แก่ การประเมินผลจากหน้าที่หรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในทางบวกหรือลบ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคมกับความพึงพอใจ แคทซ์ กล่าวโดยทั่วๆ ไปว่า ไม่เป็นการยากนักที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมกับการแสวงหาความพึงพอใจของบุคคลตัวอย่างเช่น การอธิบายว่าบุคคลที่มีโอกาสติดต่อกับสังคมน้อยเป็นโสด หย่าร้าง หรือแม่บ้านซึ่งใช้เวลาว่างส่วนมากอยู่กับบ้านคนเดียว มักจะแสวงหาความสัมพันธ์ทดแทนโดยการใช้สื่อ อย่างไรก็ตามในอีกระดับหนึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะจำกัดประเภทของความสัมพันธ์ดังกล่าวลงไปอย่างเฉพาะเจาะจง แคทซ์กล่าวว่า เท่าที่มีผู้ศึกษาไว้พอสรุปได้ 5 ประการดังนี้

3.1 สถานการณ์ทางสังคมมีความขัดแย้งหรือวุ่นวายสับสน ทำให้บุคคลได้รับความตึงเครียดและกดดัน บุคคลจึงต้องการผ่อนคลายโดยการใช้สื่อ

3.2 สถานการณ์ทางสังคมทำให้บุคคลเกิดความรู้สึก ตระหนักถึงปัญหาที่ควรระมัดระวัง บุคคลจึงต้องการข่าวสารและข่าวสารนั้นก็ได้อามาโดยการใช้สื่อ

3.3 สถานการณ์ทางสังคมทำให้โอกาสในชีวิตจริง ของบุคคลที่จะสนองความต้องการต่างๆ ลดน้อยลง บุคคลจึงต้องหันไปใช้สื่อเพื่อชดเชยหรือทดแทนความต้องการเหล่านั้น

3.4 สถานการณ์ทางสังคมทำให้เกิดค่านิยมบางประการ ซึ่งการใช้สื่อเป็นการแสดงถึงการยืนยันหรือการเสริมย้ำค่านิยมดังกล่าว

3.5 สถานการณ์ทางสังคมทำให้เกิดความคาดหวัง เกี่ยวกับบทบาทของสื่อในการรักษาค่านิยมของการรวมกลุ่มทางสังคมไว้

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า ตัวแปรสำคัญในการพึงพอใจขึ้นอยู่กับ ความคาดหวังจากสื่อและสังคม เนื่องจากโครงสร้างของสื่อเป็นสิ่งที่ตอบรับก่อแรงจูงใจ หรือการแสวงหาความพึงพอใจโดยตรงและการเชื่อมโยงกันระหว่างการแสวงหาความพึงพอใจของบุคคลกับโอกาสหรือทางเลือกในการใช้สื่อทำให้เกิดพฤติกรรม的开รับสื่อของบุคคล เมื่อเกิดความยอมรับเกิดความพึงพอใจสามารถตอบสนองความต้องการ

6. ความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2549, หน้า 223-224) ได้กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจหรือการวัดเจตคติเป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย (affective domain) ซึ่งประกอบด้วยประกอบด้วยชุดของข้อความจำนวนหนึ่งที่ใช้วัดความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง จึงเป็นการวัดทางอ้อม โดยใช้แบบวัดเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ที่ถูกวัดแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน วัดได้จากแบบประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

1) ส่วนประกอบของหนังสือ

ปกหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความงาม

ชื่อเรื่องสื่อความหมายถึงเนื้อเรื่องได้ชัดเจน

2) ขนาดรูปเล่มพอเหมาะ

ขนาดตัวอักษรอ่านง่าย

มีภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่อง

3) เนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องมีความยาวพอเหมาะ

เนื้อเรื่องน่าสนใจ น่าติดตาม

4) คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

ได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนาน

นักเรียนสามารถนำข้อคิดจากหนังสือส่งเสริมการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน

นักเรียนต้องการอ่านหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่องอื่นอีก

กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert's scale) โดยกำหนดช่วงความรู้สึกออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง พึงพอใจมาก

3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง พึงพอใจน้อย

1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายของแบบประเมินความพึงพอใจ กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดที่ John W. Best ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กาญจนา วัฒนา, 2548 หน้า 166)

ระดับความพึงพอใจ	ช่วงคะแนน
มากที่สุด	4.50-5.00
มาก	3.50-4.49
ปานกลาง	2.50-3.49
น้อย	1.50-2.49
น้อยที่สุด	1.00-1.49

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กำหนดจำนวนข้อคำถามเพื่อวัดความพึงพอใจ 4 ด้าน ได้แก่ ส่วนประกอบของหนังสือ ขนาดรูปเล่มพอเหมาะ เนื้อเรื่อง และคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ และกำหนดเกณฑ์การพิจารณาความพึงพอใจตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อำนาจ เลื่อมใส (2546, หน้า 170) ได้ศึกษาวิจัย การสร้างหนังสือและแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ผาน้ำย้อย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนเมืองหนองพอก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า หนังสือเรื่อง ผาน้ำย้อย มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79) แบบฝึกทักษะภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษามีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.86/83.13 แผนการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่องผาน้ำย้อย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.56/83.13 นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสือ เรื่องผาน้ำย้อย แบบฝึกทักษะและแผนการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.5639 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ส่งผลทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเป็นอย่างดี นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดต่อการเรียนด้วยหนังสือและแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

นภาพรรณ นุปสาชาติ (2547, หน้า 155) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแผนบูรณาการและหนังสือเรียน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง พระมหาเจดีย์ชัยมงคล กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 /1 จำนวน 26 คน โรงเรียนหนองพอกพัฒนาประชานุสรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า แผนแบบบูรณาการเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง พระมหาเจดีย์ชัยมงคล มีประสิทธิภาพ 83.69/91.83 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ หนังสือเรียนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พระมหาเจดีย์ชัยมงคล มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก แบบฝึกทักษะเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีค่าเท่ากับ 0.6196 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทาง การเรียนรู้ร้อยละ 61.96 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยแผนการเรียนรู้บูรณาการและหนังสือเรียน เรื่อง พระมหาเจดีย์ชัยมงคล อยู่ในระดับมากที่สุด

ลำปาง อิงอาจ (2547, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง บึงเกลือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏว่า การนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำ รวมทั้งความรู้สึก ค่านิยม

ปิ่นแก้ว พลบูรณ์ศรี (2547, หน้า 127) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาหนังสือและแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง เทียวงานช้างสุรินทร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 28 คน โรงเรียนเทศบาล 1 "สุรินทร์วิทยาคม" กองการศึกษาเทศบาลเมืองสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า หนังสือเรียนและแบบฝึกทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง เทียวงานช้างสุรินทร์ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก แผนการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.04/81.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือเรียนและแผนการเรียนรู้ประกอบการเรียนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง เทียวงานช้างเมืองสุรินทร์ มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น จากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรจิต อุดมฤทธิ์ (2547, หน้า 70) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง นกนางเขนเพื่อนรัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านหนองช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 อำเภอชวบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า แผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง นกนางเขนเพื่อนรัก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.32/88.81 ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง นกนางเขนเพื่อนรัก มีค่าเท่ากับ 0.73 และนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง นกนางเขนเพื่อนรัก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การ

พัฒนาแผน การเรียนรู้แบบบูรณาการที่เป็นระบบจะทำให้ได้แผนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่ต้องการสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยให้นักเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

อรไท อานนสกุล (2547, หน้า 110) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหนังสือเรียนและแบบฝึกทักษะประกอบการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่องหมีใหญ่กับหมาป่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 25 คน โรงเรียนแกงวง อำเภอสัตร์ภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า หนังสือเรียนเรื่องหมีใหญ่กับหมาป่า มีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แผนการเรียนรู้โดยใช้หนังสือเรียนและแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพ 84.50/82.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้มีดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้เท่ากับ 0.5392 หมายถึงมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 53.92 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาในระดับมาก

สนธยา อะโน (2548, หน้า 65-66) ทำการวิจัย การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ดำนานเวียงมะลิกา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนห้วยศาลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2548 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ดำนานเวียงมะลิกา โดยภาพรวมของหนังสืออยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ย 74.42 สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ดำนานเวียงมะลิกา อยู่ในระดับดีมาก

สมสนิท ไพศาล (2548, หน้า 83) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนางามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 29 คน พบว่า แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด มีประสิทธิภาพ 85.33/86.43 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะและหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง มาตราตัวสะกด มีค่าเท่ากับ 0.7294 หมายความว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 72.94

เอมอร ตั้งศุภกุล (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เรื่อง ประเพณีบูชาอินทขิล สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนพระฤทธิย์ เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบในวิชาภาษาไทยสาระการเรียนรู้ที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำและข้อคิดในการสร้างหนังสือ จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินคุณภาพของหนังสือ จำนวน 10 คน สรุปได้ว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านภาษาไทยเรื่อง ประเพณีบูชาอินทขิล ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

อุไร ยาพิมาย (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง โหมติที่หนองบัวคำ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง โหมติ ที่หนองบัวคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้ 1) แผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องโหมติที่หนองบัวคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.67/83.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) แผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องโหมติ ที่หนองบัวคำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พัฒนาขึ้นมีค่า ดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6648 แสดงว่า ผู้เรียนความก้าวหน้าคิดเป็นร้อยละ 66.48 3) นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดย ใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องโหมติที่หนองบัวคำ อยู่ในระดับมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

มาร์เรลโล่ (Marello, 1999, p. 999-A) ได้ทำการวิจัยผลกระทบของการจัดหลักสูตร ด้านการอ่านและการเขียนโดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการที่มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ แรงจูงใจและความคงทนในการเรียนของนักศึกษาในระดับวิทยาลัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงขึ้นและมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบบูรณาการอยู่ในระดับ ที่สูง

แมกซ์เวล (Maxwell, 2001, p. 1473) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพ ของวิธีการสอนแบบบูรณาการ เพื่อใช้ในการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นภาษาที่สอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการ มีผลคะแนนที่สูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญ ทั้งในส่วนของทักษะด้านความเข้าใจและทักษะด้านการใช้ภาษา แต่สิ่งที่น่าสนใจมาก ที่สุดคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับระดับความสามารถของนักเรียนเหล่านั้น โดยพบว่า ทำให้ พวกเขาสามารถกล่าวสุนทรพจน์เป็นภาษาฝรั่งเศสได้อย่างต่อเนื่องด้วย

คาสเทิล (Castle, 2003, p. 225) การพัฒนากระบวนการสอนแนวใหม่ : การใช้ วิธีการสอนแบบบูรณาการความรู้ในหลากหลายทิศทางไว้ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า การจัด หลักสูตรการศึกษา โดยสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น ผูก การ ค้นคว้าและแก้ปัญหาไปพร้อมกัน เป็นวิธีการที่สามารถช่วยส่งผลในการเพิ่มประสิทธิภาพต่อทั้ง ผู้สอนและผู้เรียนได้ สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพของนักเรียนในการพัฒนาทักษะทางด้านวิชาการ และสังคมด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็น เลิศทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้นตามความคาดหวัง ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในโรงเรียนประถม ศึกษา ซึ่งจัดการ เรียนการสอนแบบบูรณาการและควรจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการ

บูรณาการรูปแบบของการเรียนซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ร่วมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเน้นการฝึกทักษะเพื่อให้เกิดประสบการณ์จริงไปพร้อมๆ กันด้วย

คาร์เพนเทอร์ (Carpenter, 2004, p. 35) การจัดหลักสูตรวิชาดนตรีแบบบูรณาการหรือแบบสหวิทยาการ สำหรับนักเรียนเกรด 6 ซึ่งเมื่อนำบทเรียนดนตรีไปสอนร่วมในชั้นเรียนอนุบาลถึงเกรด 6 โดยทำการเชื่อมโยงกับวิชาแกนก็พบว่า มาตรฐานด้านดนตรีสามารถถูกนำไปสอนและเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นด้วยหลักสูตรแบบบูรณาการหรือแบบสหวิทยาการ โดยไม่ทำให้เกิดหลักการด้านวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานของรัฐสำหรับสาขาวิชาดนตรีแต่อย่างใด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังต่อไปนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับความสำคัญ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร การวัดประเมินผล และศึกษาการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านจิตวิทยาเด็ก ซึ่งการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นการเขียนที่จับเนื้อหาามาเพียงประเด็นเดียว ประกอบด้วยตัวละครสร้างเป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน และมุ่งส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะการอ่าน ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ประเด็นที่นำมาเขียนส่วนใหญ่จะเป็นคุณธรรมด้านต่างๆ ที่หลักสูตรต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เช่น ความรัก ความเมตตา การคิดไตร่ตรอง คิดวิเคราะห์ การไม่ทิ้งขยะและมีความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ใช้ภาษาที่อ่านง่าย กะทัดรัด เป็นคำประพันธ์กลอนสี่และกาพย์ยานี 11 ที่ผู้วิจัยแต่งขึ้นเอง มีภาพประกอบสวยงาม มีแบบฝึกหัดและข้อคำถามให้เด็กเกิดองค์ความรู้ที่นำไปใช้ในการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์